

NAŠ TOVARIŠ

TV 15

Št. 19 18. maja 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel, Bojana Zokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelek »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
501000-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Uveljavljanje posebne
dobe se izteka

str. 3

Zdravniki-ilegalci

str. 4

Aldo Moro in
italijanska razpotja

str. 5

Beg čez Sotlo

str. 6

S pozdravnim pismom tovarišu Titu in internacionalo je bil štirinajstega maja sklenjen dvaindvajseti **POHOD PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE**, ki se ga je udeležilo 63.855 udeležencev množičnega pohoda, 21.259 pionirjev, 4.149 tekmovalcev in 3200 borcev. »Bil je to pohod, s katerim smo tudi letos zarisali strnjen krog ob pomnikih, kjer se je nekoč vila sovražnikova bodeča žica,« je v slavnostnem govoru dejal Stane Dolanc, sekretar izvršnega komiteja predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. »Ta obroč je danes in vedno mogoče izraz naše svobode, izraz večne živosti naše zmagovite revolucije in narodnoosvobodilnega boja, izraz vere naših ljudi v socializem, v sedanost in prihodnost.«

»Dokazali ste, da ste sposobni izvršiti še tako odgovorne naloge, ki bi jih pred vas postavila domovina, in to borci še posebno cenimo, saj s tem uveljavljate najlepše lastnosti, značilne za mladi rod med vojno,« je minulo soboto v ljubljanski festivalni dvorani, kjer so se strnila pota **KURIRČKOVE POŠTE 1978**, v slavnostnem govoru še posebno poudaril Stane Markič, podpredsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. In v nadaljevanju, med drugim, dejal: »Pred nami je kongres Zveze komunistov Jugoslavije, na katerem bodo sprejeti pomembni dogovori, v katerih boste vi kot samoupravljalci nadaljevali pot naše revolucije in tako izpolnjevali obljubo, ki ste jo dali tovarišu Titu za njegov šestinosemdeseti rojstni dan in ki ste jo tako skrbno in s toliko ljubezni čuvali v svojih torbicah.«

Leto 1943 je bilo leto bitk in zgodovinskih dogodkov, pomembnih za usodo naše revolucije in razmah narodnoosvobodilnega boja! Partizanstvo je doživelo nove razsežnosti, saj je v tem času zajelo že celotno slovensko narodnostno ozemlje. Bil je to pravi pohod novih socialnih silnic naše družbe, ki so prehajale v ofenzivo z vsemi, tudi z imperialističnimi nakanami in zarotami proti naši revoluciji. Nič manj pomembno ni opozoriti, da je bilo leta 1943 – še bolj kot vsa druga – kovačnica mladih oficirskih kadrov, ki so dali lastni, izvirni prispevek k partizanskemu vojskovanju.

In v Suhi krajini, kjer doslej še ni bilo izrazito večje partizanske proslave in ki je, gledano na zgodovinske, politične in ozemelske vzroke, pomembni del Slovenije, bomo 4. julija 1978 praznovali dan borca, se spominjali leta 1943. »To ne bo le praznik partizana,« kot je v pogovoru za naš časnik dejal Franci Kolar, »to bo praznik slehernega borca za napredek, za dobrobit še hitrejšerasti naše poti v socializem, praznik borca za resnično neposredno samoupravno demokracijo.«

To bo tudi praznik mladih. »In če kdo z veseljem sprejema mladi rod in če je kdo vesel, da mladi rod sprejema osvobodilni boj in njegove dosežke za svoje, je tega vesel partizan,« je še dejal predsednik delovnega odbora za pripravo proslave. »To je naše neposredno nadaljevanje.« (Pa je podatek, da bo avnojski pohod prav tega dne in prav s tega prazničnega prostora krenil na pot, mnogo več kot samo uradni začetek tega že tradicionalnega pohoda po partizanskih poteh, ki ga vsako leto organizira republiška konferenca ZSMS. To je še ena potrditev trdne povezanosti vseh socialističnih sil v skupni fronti boja za lepše življenje in še ena potrditev zgodovinske misli, daje bila veličina naših zmag vedno v tem, ker jih je vse ljudstvo, predvsem mladi, sprejelo za svoje.)

To ne bo le
praznik
partizana

Zadovoljstvo ob slednji ugotovitvi ima pojasnilo, pisano z veliko začetnico:

Ne gre pozabiti, da je svet še daleč od idealne podobe miru in tudi tega ne, da naša revolucija nije bitko, v kateri moramo vztrajati, bitienotni in močni. In kako bi lahko zgovorneje in manifestativneje lepše predstavili to trdnost kot s praznovanjem, kakršnega načrtujejo za dan borca, in v katerega je vpleteno tudi srečanje vojaških starešin iz vse Jugoslavije. Tisoč sedemsto njih bo drugega julija gostovalo v posameznih slovenskih občinah ter na več kot sto srečanjih potrjevalo bratstvo naših narodov in narodnosti, da bi se na dan borca pridružili našemu in njihovem prazniku.

Tako bo 4. julija 1978 v Suhi krajini. In ker bo tako in še lepše, saj se bo Predstrugi na ta dan zbralo več kot petdeset tisoč ljudi v prazničnem razpoloženju, petintrideseta obletnica ustanovitve slovenskih divizij, korpusov in 4. operativne cone, ne bo le proslava zaradi proslave. Pa praznik »naših divizij« – ime, s katerim se ponša praznovanje, na katerega smo želeli danes le opozoriti – mimo vsega, kar smo že zapisali, zveni tudi kot porok nadaljevanja mirne poti v socializem, začrtane med narodnoosvobodilnim bojem.

Milena Štrajnar

Za nekaj napak gre

Odmev na »Koroške doline pravljic so postale bojišča«, 13. številka TV 15

V 13. številki TV 15 sem z zanimanjem prebral sestavek »Koroške doline pravljic so postale bojišča.« Zasledil sem nekaj napak, na katere bi želel opozoriti in sicer:

Namestnik komandanta Alojz Vresk-Lojze ni padel na Podvolovljeku, ampak 5. maja 1943 v Jezeri v Logarski dolini. Prva koroška četa ni napadla Solčave 17. decembra 1942, ampak 15. decembra, napačno je napisan priimek Franc Brodnik-Srečko iz Solčave (pravilno je Prodnik.).

Slednjo napako sem ugotovil tudi v Vestniku koroških partizanov, 7. številka iz leta 1969, na strani 24. Verjetno je napaka že v originalnem seznamu borcev Prvega koroškega bataljona.

Na te napake sem opozoril predvsem zato, da bi se ne pojavile tudi v zgodovini koroških partizanov za obdobje 1941-43, ki jo pripravljajo za izdajo.

ANTON IKOVIČ
Solčava 5
p. Solčava

To borce boli...

Sem iz vasi Mala Sela pri Vačah v litijski občini, o kateri piše tudi tovariš Jože Vidic v knjigi »Sedem krst za Ronkarjevo družino«. To je gorska

vasica, v kateri so bile le tri kmetije, zdaj pa so štiri hiše. V našo vas so prihajali partizani že od prvih dni vstaje. Iz naše hiše, po domače Koroščeve, smo bili trije v partizanih; brat Albin, ilegalno Ljubo, je padel pri Žužemberku.

Kot borca NOV in vaščana me hudo moti dvojce:

Prvič, v omenjeni knjigi je objavljena slika, na kateri je nekdanji sekretar OK KPS Litija Ignac Strlekar ob spominskem obeležju padlim in umorjenim vaščanom skupaj z vaščanom, ki je zapustil partizanske vrste in presedlal v nasprotni tabor. Ni mi znano, če je avtor omenjene knjige to vedel in zakaj ga nihče na to ni opozoril, čeprav je bila ta slika pred leti že objavljena tudi v TV-15?

Drugo, v naši vasi nekateri želijo prav to spominsko obeležje prestaviti drugam, ker jim je baje v napoto. Še več, želijo ga prestaviti pod Predovnikovo, po domače Koroščevo hišo. Hočem reči tole: zdaj je obeležje na vidnem mestu, potem bo pa v strmini, ki ima okoli 90% nagiba in je pod cesto. Torej naj bi spominsko obeležje prenesli v nekakšno skrivalnico.

Da bo zadeva še bolj nerazumljiva in javne graje vredna, naj povem, da v neposredni bližini, kjer je sedaj spominsko obeležje NOV, stoji cerkveno znamenje (križ), ki pa tiste, ki želijo premestiti spominsko obeležje padlim borcem, prav nič ne moti in ovira.

Nekateri so celo tako nesramni, da okolico spominskega obeležja uporabljajo kot skladišče za les in drugi material, pri križu pa tega ne delajo. Sicer je pa v vasi drugod za take potrebe še dovolj prostora.

Sprašujem, zakaj ZB NOV Vače ničesar ne ukrene proti taki nameri glede prestavitve spominskega obeležja, ker to nas borce globoko v srce žali in boli.

Čudim se tudi temu, da nas, ki smo doma iz tistih krajev, zdaj pa živimo v Ljubljani ali drugod, nihče nikoli ne povabi ne na proslave, niti k pisanju zgodovine NOB, čeprav bi marsikaj lahko povedali in prispevali k zgodovini NOB v litijski občini.

Av gust Bokal-Hedo

Pismo partizanske matere

Napisala sem nekaj vrstic in prosim, če jih objavite – pa pred objavo tudi malo popravite, saj je že dolgo, kar sem hodila v šolo.

Na povabilo Doma vojaških invalidov iz Igala smo bile določene tri Slovenke, matere padlih borcev, da bi si na petnajstdnevem oddihu in zdravljenju nabrale novih moči. Odpotovale smo 14. marca in sicer po progi Ljubljana-Beograd-Bar. Vožnja je bila lepa, samo dolga. Je pa edinstvena in čudovita. Sprejeli so nas zelo prisrčno.

Drugi dan nas je povabil tovariš direktor. Seznanil nas je z zdravstvenim osebjem. To nam je nudilo vse zdravniške storitve. Kopanje v hišnem bazenu, obsevanje, masažo, pač vse, kar smo potrebovale. Seznanile smo se tudi z materami padlih partizanov iz vse Jugoslavije. Bile so Make-donke, Črnogorke, Bosanke, Vojvodinke. Same stare žene, več je bilo nepismenih, toda srčno dobrih.

Postrežba je bila res odlična. Hrana dobra. Zelo so nas spoštovali in tudi drugi gostje so bili do nas zelo pozorni! Med slednjimi je bilo veliko borcev in invalidov. Slabo je bilo le to, da je vreme bilo bolj kislo in nam je sonce sijalo le nekaj dni.

Dne 28. marca smo se poslovile od teh dobrih ljudi in odpotovale z letalom v Slovenijo, pa bi se želela vsem – in v imenu svojih tovarišev – ki so nam omogočili te lepe in nepozabne dni, lepo zahvaliti.

JUSTINA MEVŽELJ
Ljubljana, Rojčeva 19

Kot edini dijak iz Slovenije sem bil član širšega udeležbe legalnega SKOJ glasila »Mlada pota« (izhajale od 8. 11. 1935) in njene naslednice »Mladine« izhajala od februarja 1937 do prepovedi. V obeh glasilih sem priobčeval tudi članke. Poleti 1936, po razpustu »Mladih poti« je bilo veliko pokrajinsko skojevsko posvetovanje pod Kumom nad Revirji. Kot predstavniki kočevske skojevske organizacije smo se ga udeležili slavistka Meta Sever in dijaka Josip Rankel ter jaz. To posvetovanje do danes sploh še ni obdelano. Kolikor se spominjam so bili navzoči takrat Sergej Kraigher, Martin Mencej, Jože Kogej ter še veliko predstavnikov iz revirjev in tudi drugih krajev Slovenije. Vseh skupaj nas je bilo okoli 40. V glavnem smo govorili o organiziranju mladine v boju proti fašistični nevarnosti. Med drugim smo sklenili takrat izdajati nov skojevski legalni list »Mladino«, namesto ukinjenih »Mladih poti«. Na tem posvetovanju je bila tudi spočeta ideja o zbiranju podatkov o hitlerjevski peti koloni v Sloveniji, ki sva jo leta 1937 kot brošuro »Hitlerjevci v Sloveniji«, dokončno pripravila in izdala Jože Kogej in jaz.

Dne 22. 5. 1935 leta je bila v Kočevju pod vodstvom OK KPS uspešna stavka v tekstilni (Horakovi) tovarni. Stavkačje delavce v glavnem Slovence, ni materialno in politično podprla le slovenska javnost, podprli so jih takrat tudi še nemški kočevski obrtniki in precej nemških kočevskih kmetov.

Koncem 1936 leta so bile tudi na kočevskem občinski volitve.

volivcev jih je volilo 5606, za JRZ 2862, za opozicijo 1170, za kompromisne opozicijske liste 1257, to je skupaj za opozicijo 2427 glasov. Nemški kočevski so takrat delno glasovali za opozicijo delno pa za JRZ. V Kočevski Reki, Koprivniku, Mozlju in v Starem Logu so opozicijske oziroma kompromisne liste zmagale z nemškimi glasovi; v Koprivniku sta bila izvoljena na kompromisni opozicijski listi tudi dva člana KP in sicer Podlogar in Lunder. V Farije zmagala čista opozicijska lista.

Vsako leto je KP po Kočevskem trosila ilegalne letake v slovenščini in nemščini. V kočevski tiskarni Pavliček se je tiskalo od 1933. do 1937. leta veliko knjig legalne partijske založbe »Nova knjiga«, kasneje »Ekonomske enote« in »Male knjižnice«. Eno od teh knjig, Horabin »Uvod v gospodarsko geografijo« je prevedel celo sam Jože Šeško. Do leta 1937 je bil tiskar Pavliček naš simpatizer, ki pa se je kasneje odtegnil. Do vključno 1936. leta pa je Partija v njegovi tiskarni tiskala 24 enot partijske literature (eno enoto manj kot v številnih ljubljanskih tiskarnah).⁵

Med delavstvom je bila poleg razrednega delavskega tiska zelo razširjena ljudska pravica, med mladino pa Mlada pota in Mladina. Ta zadnja lista sta imela na Kočevskem 80-100 rednih naročnikov, približno prav toliko pa smo jih kolportirali. Med intelektualno mladino se je zelo čitala legalna partijska revija »Književnost«.

Na zletu Svoboda v Celju je kočevska »Svoboda« na čelu s komunisti in Jožetom Seškom tvorila pomembno skupino. Takoj po odobritvi pravil nove zveze »Vzajemnosti«, kot naslednice razpuščene »Svobode«, je bila že 1936. ustanovljena v Kočevju podružnica »Vzajemnosti« s številnim

DUŠAN BRAVNIČAR-VELJKO
KOČEVAR

Resnica o knjigi »Vojakovi spomini« in o njenem avtorju

članstvom in sekcijami, ki je bila popolnoma pod vplivom KP.

Zanimivo je, da je bilo v obdobju 1934-1937 med člani KP na Kočevskem tudi še nekaj Nemcev. Tiso se kasneje zaradi vedno hujšega hitlerjevskega pritiska, večinoma morali izseliti.

Ko se je začela španska državljanska vojna, je tudi KP na Kočevskem organizirala akcije za republikansko Španijo. Zbirala je prispevke, izdajala letake in organizirala tudi odhajanje prostovoljcev v špansko republikansko armado. Samo iz mojega razreda sta odšla v Španijo dva člana KP: Dušan Ravtar in Leopold Mendaš, ki sta oba legalno odpotovala, dozdevno na pariško svetovno razstavo, v Parizu pa sta dobila zvezo naprej za Španijo.

Vse to opisujem zaradi tega ker bi moral Cirk, ki se lažno izdaja za Seškovega prijatelja in političnega sodelavca, vse to vedeti, v resnici pa je stal tem dogodkom in dogajanjem daleč ob strani.

Sedaj pa še o Cirkovem odhodu v Španijo:

OK KPS za Kočevsko je imel Cirka sicer za čudaka, politično za nacionalista, a smatrali smo ga takrat za antifašista. Nismo natančno vedeli, zakaj je takrat šel iz jugoslovanske vojske, a vedeli smo, da je brezposeln artilerijski narednik, ki se je ponudil kot vojaški instruktor 1936. leta v službo napadeni Etiopiji. O tem govori tudi sam v knjigi: hoče si nadeti vitez brezplačnega prostovoljca, kar pa ni res. Kako si Cirk izmišlja in se dela važnega naj ilustrira primer (glej Cirk stran 42), ko govori, kako je poleti v Beogradu v originalu preštudiral knjigi francoskega podpolkovnika Charlesa de Gaulle »Vers l'armée de métier« in »Le fil de l'Épée«. Njegovo znanje francosčine pa je bilo takrat tako, da se je moral leta 1936, ko je hotel napisati pismo etiopski vladi, poslužiti (kot prevajalca) mojega sošolca Josipa Rankla (takrat že organiziranega v KP), ki je

odlično obvladal francoščino. On je prevedel Cirku to pismo in vse priložene vojaške dokumente. Ko je dobil Cirk od etiopske vlade negativen odgovor, ker je bila Etiopija od Italijanov že zasedena, mu je moral Josip Rankel prevesti tudi ta odgovor.⁶

Prvi razgovor s Cirkom, če bi hotel oditi kot prostovoljec v Španijo, je poleti imel takratni član OK KPS Alojz Komarički, vendar je dobil negativen odgovor.⁷ V svoji mladostni zagnanosti pa sem Cirka poizkusil pregovoriti sam in to koncem poletja ali v začetku septembra 1937. Po nekaj dnevih premisleka je Cirk pristal. Jaz sem mu obljubil, ker sem se prav takrat odpravljal na vpis na ljubljansko univerzo, da mu priskrbim partijsko zvezo in sredstva za odhod v Španijo. Sredi ali v drugi polovici septembra 1937 je bila ta zveza vzpostavljena. Na ljubljanskem kolodvoru sva Cirka pričakala s Slavkom Židanekom, ki je takrat delal v centru CK KPS za pošiljanje prostovoljcev v Španijo. Cirkova trditev, da je to bilo decembra 1937, absolutno ne drži! Na centralni partijski javki v Šiški na Celovski cesti, nasproti gostilne Majolka, je Cirk dobil 1500 din za nabavo potnega lista in viz, plačano karto za Pariz in še tako vsoto deviz, da bi si lahko kupil še eno vozno karto do Pariza. Samo Cirk je takrat igral dvojno igro. Koncem septembra, ko bi moral iti legalno v Španijo, je šel prostovoljno na artilerijske vaje na Bloke. Zakaj? Ker je pač računl na ponovno reaktivizacijo v jugoslovanski vojski! Odlagal je odhod v Španijo, gledal vsak mesec vojaški uradni list ali je reaktiviran. Kot se vidi iz njegovega opisovanja, je celotnemu jugoslovanskemu oficirskemu zboru v Ljubljani verjetno pravil, da bo, če ne bo reaktiviran, šel v Španijo ali v tujsko legijo. Zato ni nič čudnega, če je postala policija na njega pozorna in verjetno drži, da ga je Jože Šeško takrat res obvestil o dozdnevni tiralici. Takrat je Cirk ne da bi šel še enkrat na javko v Šiško, kot je bilo dogovorjeno, na vrat na nos odpotoval v Francijo. Francoska policija je takrat lovila in vračala vse Jugoslovane, ki so bili osumljeni kot morebitni prostovoljci za Španijo. Tej policiji je Cirk sam povedal, da namerava v Španijo in pristal je tudi na vstop v francosko tujsko legijo, ko so mu zagrozili, da ga bodo sicer izgnali. Če bi imel Cirk namen oditi v Španijo, bi lahko formalno pristal, kasneje pa pobegnil, kot so to storili številni drugi jugoslovanski prostovoljci v enakem položaju. Na primer skupina kasnejšega narodnega heroja Jožeta Gregorčiča z Gorenjske, kjer so vsi navidezno pristali na vstop v francosko tujsko legijo, ko jih je prišla policija, potem pa pobegnili in si sami poiskali zvezo za odhod v Španijo.⁸ Naj še omenim primer Stanka Semiča-Dakija, kasnejšega narodnega heroja, kako je odhajal v Španijo. Švica ga je štirikrat izgnala v Avstrijo in Avstrijci so ga sami štirikrat izgnali, osemkrat je bil aretiran in zaprt in vsakič, ko je bil svoboden je znova poizkusil pot v Španijo.

4) Ivan Krefc: Progressivna preusmeritev ljudskega gibanja v Sloveniji med vojnima, Progressivna Slovenija, Trst in Koroška, 1964.

5) Jože Munda: Bibliografija slovenskega marksističnega tiska, JZDG 1969.

6) Izjava Rankel Josipa, Ljubljana.

7) Izjava Komarički Alojza, Kočevje.

8) Franc Prevč: Z Jesenic na madridsko fronto, »Bili smo v Španiji«, 1958 str. 83-86.

Uveljavljanje posebne dobe se izteka

Skupščina SFRJ je v začetku leta 1976 sprejela Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (uradni list SFRJ 18/76) s katerim je omogočeno udeležencem NOB, ki prej niso sprožili postopka za uveljavljanje posebne dobe na podlagi izjav prič (katerih delo za NOG ima značaj aktivnega in organiziranega dela in, ki se je odvijalo neprekinjeno do 15. maja leta 1945) da morejo dokazovati to udeležbo s pričami – pod pogojem, da dobijo potrebno potrdilo predsedstva občinskega odbora ZZB NOV

O uveljavljanju posebne dobe in ob zbranih podatkih do konca leta 1977 je naslovil predsednik ZZB NOV Jugoslavije general Kosta Nadj pismo vsem republiškim, pokrajinskim in občinskim odborom ZZB NOV.

V pismu je general Nadj poudaril, da je bil cilj celotne akcije ta, da bi resnični udeleženci NOB še lahko uveljavili priznanje posebne dobe. V to akcijo so bili vključeni: Zveza komunistov, SZDL, borčevske organizacije, odgovorni organi in uprave ter samoupravne interesne skupnosti pokrajinskega in invalidskega zavarovanja.

Do konca lanskega leta je, po zbranih podatkih predložilo zahtevke za priznanje posebne dobe 69.505 občanov.

V teku te akcije je bilo mogoče zaslediti, da se je večina občinskih odborov ZZB NOV držala dogovorjenih kriterijev o dokazovanju borčevskega staža. Nekateri občinski odbori pa se vendarle niso čisto držali kriterijev. Zato je to pripeljalo do različnih pristopov pri izdajanju potrdil ZZB NOV ter ustvarilo določene težave pri delu za reševanje zahtevkov tako v organizacijah ZZB NOV kot tudi v skupnostih pokrajinskega in invalidskega zavarovanja.

»V zadnjem času,« ugotavlja v pismu Kosta Nadj, »je vse pogostejši pojav, da predlagajo zahtevke za dokazovanje borčevskega staža osebe, katerih aktivnost v NOB je bila občasna ali začasna in, kate-

rih delo nima značaja aktivnega in organiziranega dela, kakor tudi osebe, ki so bile za časa NOB mladoletne. Opaženo je tudi, da nekateri člani SKOJ-a poistovetijo svojo aktivnost z aktivnostjo celotne organizacije, nekatere osebe oslanjajo svojo aktivnost na delu članov njihovih družin in na dejstvu, da so bile hiše njihovih staršev mesta sestankov in zvez ter da delo v delovnih bataljonih in drugih aktivnostih, ki so jih opravljale na osnovi civilne mobilizacije, izenačujejo z udeležbo v NOB.«

Zvezni odbor ZZB NOV je pregledal 293 zahtevkov, oziroma potrdil, ki so jih na osnovi teh zahtevkov izdale borčevske organizacije. Pri pregledu vzorcev je bilo ugotovljeno, da so predsedstva občinskih ZZB NOV v 14,2% primerih nepravilno izdala potrdila (obstajajo dokumenti, predčasno je bilo že odločeno o zahtevku in podobno).

Od skupnega števila vzorcev je 54% žena, 48% pa je oseb rojenih leta 1926 in kasneje. Od skupnega števila jih je 57% še v rednem delovnem razmerju. Dvainosemdeset odstotkov jih zahteva, da se jim na osnovi aktivnega sodelovanja potrdi borčevski staž; 50% je zahtevkov za dobo pred 9. 9. (oz. 13. 10.) 1943.

Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije je na osnovi gornjih zbranih podatkov in spremljanja poteka akcije na svoji seji 13. februarja letos sklenil: da bo mogoče pri pristojnih občinskih odborih ZZB NOV vlagati zahtevke za

priznanje posebne dobe v dvojnem trajanju na osnovi izjav prič do 30. junija 1978; uveljavljanje postopka pri skupnostih pokojninskega in invalidskega zavarovanja pa bo na osnovi potrdil ZZB NOV za ugotavljanje posebne (borčevske) dobe v dvojnem trajanju mogoče uveljaviti (na osnovi izjav prič) do 31. decembra tega leta.

Na osnovi gornjih sklepov je Zvezni izvršni svet predložil Zvezni skupščini SFRJ predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, s katerim se zapirajo roki o dokazovanju borčevskega staža na osnovi izjav prič. Pričakuje se, da bo zvezna skupščina ta zakon v najkrajšem času sprejela.

Kosta Nadj še poudarja, da je za uspešno končanje te akcije potrebno, da vsa združenja ZZB NOV še enkrat obvestijo vse udeležence NOB, ki menijo, da izpolnjujejo predvidene pogoje, da do 30. junija 1978. leta predložijo kompletne zahtevke za izdajo potrdila ZZB NOV.

Predsedstva občinskih odborov ZZB NOV so dolžna, da se o vseh predloženih zahtevkih odločijo do 1. decembra 1978. leta in izdajo potrdila ZZB NOV, oziroma obveste predlagatelje zahtevkov, da ne izpolnjujejo pogojev za izdajo tega potrdila.

Tisti udeleženci NOB, ki dobijo potrdila ZZB NOV, so dolžni predložiti zahtevek za uvedbo po-

stopka odgovarjajoči skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja najkasneje do 31. decembra tega leta.

Občinski odbori ZZB NOV so ob preučevanju podanih zahtevkov dolžni upoštevati kriterije in napotke o izdajanju omenjenih potrdil (kot je bilo dogovorjeno na posvetovanju v Topoli leta 1976 in v Igalu leta 1977), ki jih je Zvezni odbor dostavil vsem organizacijam ZZB NOV (št. 0102-1150/7, 26. julija 1976).

Ker se je dogajalo, da so ponekod občinski odbori ZZB NOV izdajali potrdila, ki niso bila v skladu s kriteriji, bodo, tako je treba pričakovati, skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja take primere vrnila občinskim odborom ZZB.

Te primere bo potrebno kar najskrbneje pregledati in tistim, ki ne izpolnjujejo zahtevanih pogojev – potrdila preklicati. Za primere pa, ko gre za obnovo postopka že prej reševanih zahtevkov, naj bi obveljalo načelo, da ne gre spreminjati prejšnjih odločitev, v kolikor se ne pojavijo novi neizpodbitni dokazi za nasprotno. Prav tako naj bi ponovno ne obravnavali zahtevkov, ki so bili že odbiti, saj bi s tem le preobremenjevali svoje delo; in končno – naj ponovimo, splošna mobilizacija prebivalstva nima karakterja aktivnega in organiziranega dela v NOB, kar je bilo navsezadnje opredeljeno že v dokumentih v toku NOB.

BŽJ

Preverjanje dela na terenu

V času med 28. 2. in 9. 3. 1978 je posebna komisija republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za spremljanje reševanja zahtevkov po priznanju posebne dobe (po noveli zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju) obiskala 12 občinskih odborov ZZB NOV v Sloveniji ter pregledala vložene zahtevke udeležencev NOB za katere so predsedstva OOO ZZB NOV že izdala potrdila za začetek postopka in priznanja dvojne dobe. Komisija, ki so jo sestavljali Mirko Remec, Jože Potrč, Nada Baloh in Slavko Kovačič, je pregledala tudi večino preostalih spisov, ki jih imajo (obravnavani) občinski odbori še v postopku.

Iz zbranih podatkov je razvidno, da je v 12 občinah vloženi skupno 1305 zahtevkov za priznanje posebne dobe, od tega je že rešenih 448 zahtevkov, 232 jih je zavrženih in 541 še v postopku. Komisija je ugotovila, da se giblje število zahtevkov v okviru pričakovanega števila. Doslej rešeni zahtevki so bili rešeni v skladu s predpisi. Le v nekaj posamičnih primerih je bilo opaziti uporabo milejšega kriterija, čeprav bi npr. priložena dokumentacija lahko veljala le za enkratno štetje posebne dobe. Samo nekatera predsedstva uporabljajo pri preverjanju podatke in dokumente ZK ter preverjajo resničnost navedb v dokumentaciji posameznikov.

V nekaterih občinah so potrdila premalo utemeljena in iz njih ni moč razbrati zakaj se je predsedstvo občinskega odbora odločilo za njegovo izdajo. Ob takih primerih so podružnice skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja opozorile predsedstva OOO ZZB NOV, da so obrazložitev dopolnili.

Treba pa je poudariti, da je komisija, ki je pregledovala reševanje omenjenih zahtevkov, odkrila le eno očitno nepravilno rešen primer, medtem ko so skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja že izdale večino odločb za zahtevke s potrdili.

Ob številu izdanih potrdil je ugotovljeno, da je bilo vloženi sorazmerno malo zahtevkov pri podružnicah skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja za izdajo odločb, kar daje vtis, da prosilci niso razumeli postopka.

Večino zahtevkov za priznanje posebne dobe so, po podatkih, vložile gospodinjke, kmetje in nekdanji mladinci, medtem ko je le malo zahtevkov, ki so jih vložili udeleženci NOV iz vojaških enot.

V zvezi z omenjenim delom ob preverjanju podatkov pri zahtevkih za uveljavljanje posebne dobe so vsi občinski odbori ponovno opozorili, da bo nujno treba ukrepati, da bi se končalo večkratno ponavljanje postopka pri že rešenih starih vlogah.

Komisija za spremljanje reševanja zahtevkov po priznanju posebne dobe razpolaga tudi s podatki, kako je potekala celotna akcija v borčevskih organizacijah vseh 60 slovenskih občin v prvem tromesečju tega leta. Vloženih zahtevkov je bilo 3748, od tega pred 9. 9. 1943 – 644, po tem datumu 233, za leto 1944 – 468 zahtevkov in za leto 1945 49 zahtevkov. Zavrženih zahtevkov je bilo 554, v postopku pa še 1784.

BŽJ

Naravna zdravilišča za borce NOV v tem letu

Tudi za letošnje leto je določeno število udeležencev NOV (pred 9. 9. 1943 oz. 13. 10. 1943) za zdravljenje v naravnih zdraviliščih. V to število niso zajeti invalidi, imetniki »Partizanske spomenice« in španski borci, ki imajo pravico do zdravljenja v naravnih zdraviliščih urejeno s posebnimi zveznimi predpisi.

Glede na letošnjo časovno stisko se morajo občinski odbori ZZB NOV takoj pogovoriti z zdravniki, ki delajo na dispanzerjih in v ambulantah za borce NOV, da le ti predložijo seznam zdravljenja potrebne udeležence NOV pristojni zdravniški komisiji z ustrezno medicinsko dokumentacijo in predlogom, da jih slednja pošilja na zdravljenje v naravna zdravilišča po »B« indikaciji. Na zdravljenje v naravna zdravilišča naj bi odšli za 21 dni le tisti borci, ki so take oblike zdravljenja dejansko potrebni! Stroški tega

zdravljenja bodo v celoti poravnani iz sredstev enotnega programa zdravstvene skupnosti Slovenije.

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je, prav ob spremembah na področju zdravstvenega in invalidskega zavarovanja mnenja, naj udeležencem NOV, ki so vstopili v NOV do konca leta 1944 in imajo dvojno dobo priznано najmanj od 1. 1. 1945 do 15. 5. 1945, praviloma potrdijo zdravstvene izkaznice službe za varstvo borcev in vojaških invalidov pri občinskih skupščinah (kot je praksa že sedaj za borce NOV pred 9. 9. oziroma 13. 10. 1943). Zdravstvena skupnost sicer predvideva tri možnosti, kdo lahko potrjuje zdravstvene izkaznice omenjenim udeležencem NOV, vendar pa republiški odbor ZZB NOV Slovenije meni, da bi službe za varstvo borcev to delo opravile najpreprosteje in bi bilo delo poenostavljeno.

Brzjavki Federicu Vincentiju in Arrigu Boldriniju

Predsednik slovenske borčevske organizacije tovariš Janez Vipotnik je naslovil brzjavki s sledečo vsebino predsedniku deželne odbora VZPI-ANPI za Furlanijo in Julijsko krajino Federicu Vincentiju in predsedniku vsedržavnega združenja partizanov Italije Arrigu Boldriniju:

Izražamo Ti našo globoko solidarnost v času, ko ste enotni v boju za demokracijo, proti terorizmu, ki je tudi sedaj pokazal svoj pravi obraz.

Dvanajstega aprila 1942. leta je bila v Ljubljani lepa sončna nedelja. Kirurg dr. Milan Žumer je vstal že zgodaj, kot da bi slutil, da se v bližnjem Tivoliju nekaj dogaja. Strelji so ga dodobra zdramili.

Tako kot sleherno jutro je tudi tokrat odšel na delo v bolnišnico na kirurško kliniko, ki jo je takrat začasno vodil. Kmalu zatem, ko je prišel na kirurgijo, ga je dr. Branko Volavšek obvestil, da so Italijani v Tivoliju ranili mladega fanta, ki potrebuje pomoč.

Dr. Milan Žumer je v neki vili pod Rožnikom kaj kmalu našel ranjenca. Trebušna rana je bila smrtna in že so se kazali znaki vnetja trebušne mreže. Le takojšnja operacija bi ranjenca rešila za gotove smrti. Tako zahtevno operacijo pa je mogoče opraviti le v bolnišnici. Toda kako z ranjencem v bolnišnico mimo številnih kontrol in straž ter patrolj, ki so mrzlično iskale ranjenega mladeniča? Le eno je bilo na dlani, ranjenca naj pripeljejo v bolnišnico na kirurški oddelek pod diagnozo, da se je bolniku razlil slepič.

Dr. Milan Žumer se je kmalu vrnil na kliniko in pod izmišljenim imenom iz svoje pisarne prosil dežurnega zdravnika naj sprejme bolnika, ki se mu je razlil slepič. Topa je bilo nekoliko težje, kajti prav takrat sta bila dežurna sosednja dva kirurška oddelka. Oddelek dr. Milana Žumra ni sprejemal bolnikov.

Dr. Žumer je nestrpno čakal ranjenca. Tudi dr. Franc Derganc je bil o tem seznanjen. Skupaj sta okoli poldneva odšla na kosilo v menzo, kjer so se hranili skoraj vsi zdravniki. Kostasedr. Žumerin dr. Derganc vračala od kosila, sta »slučajno« srečala dežurnega zdravnika, ki ju je seznanil z željo svojcev, naj bi bil bolnik operiran v »Žumrovi« kliniki in da gre predvsem za operacijo razlitega slepiča. No, dežurni zdravnik je še dodal, da z željo svojcev ne bo nič in da se je reda pač treba držati. Dr. Žumer pa, kot da o tem prav nič ne ve, pa vendar bi to operacijo vseeno lahko opravil.

Dr. Milan Zumer se je zatem zamišljen vračal na »svojo« kliniko. Pri vratih pred bolnišnico je opazil osební avto, v katerem je bil ranjenec iz Tivolija. Cívilni agent pred vhodom v bolnišnico je avto dodobra pregledal, premeril bolnika in ko mu je šofer povedal, da se je bolniku nemara razlil slepič, jih je nemudoma spustil na kliniko.

»Bolnik« Rado Golob je bil zarès težko ranjen. Komaj je še bil pri zavesti, da vendar je povedal, da sta se z Nikom Vurnikom sošolcem iz osme gimnazije, v Tivoliju spopadla z italijanskimi karabinjerji, in da je Niko tam obležal za vedno.

Ko so hiteli pripravljati ranjenca za operacijo j

Prezirali so svojo smrt, da bi rešili ranjence

Zdravniki – ilegalci

prišel iz sprejemne pisarne dežurni zdravnik. Povedali so mu, da je bil prav takrat, ko je bil on na kosilu, pripeljan na kirurško kliniko bolnik, kateremu se je razlił slepič.

Dežurni zdravnik bi seveda moral prisostvovati operaciji, poleg tega pa je še izrazil osebno željo, da bi rad videl tako operacijo. Toda dr. Žumer se ni zmedel. Dežurnega zdravnika je odpravil z besedami, da bodo priprave na operacijo še dolgo trajale in da ga bodo poklicali, ko bo operacija slepiča v teku.

Znaki trebušnega vnetja so bili že zelo hudi, zato so dr. Žumer in njegov asistent dr. Derganc pa narkotizer

Bojan Vandot ter sestri Ljilija in Ana pohiteli z operacijo. Po oskrbi strelne rane na debelem črevesu, so ranjencu »za povrh« odstranili še slepič, da bi tako le imeli svoj »corpus delicti«.

Ko je bila operacija že skoraj končana, so telefonirali dežurnemu zdravniku, da si je ogledal zadnji del tega zahtevnega posega. Le malo pred tem so sestre uspele spremeniti slepič tako, da je zares izgledal kot gnjl.

Življenje močnejše od smrti

Ker med vojno ni bilo antibiotikov, niti kako po-

sešno dobrega načina zdravljenja po tako težki operaciji, je življenje ranjenega Rada Goloba viselo na nitki. Volja do življenja je bila močnejša kot smrt. Rado je počasi okreval.

Prav takrat pa se je vrnil iz nekaj mesečnega italijanskega zapora predstojnik klinike prof. dr. Božidar Lavrič. Dr. Žumer ga je o vsem kar se je dogajalo na kliniki podrobno seznanil. Seveda ni pozabil tudi na primer Rada Goloba.

Sredi 1942. leta je odšel dr. Milan Žumer na dopust. Ko se je po treh tednih vrnil je zvedel, da so ozdravelega aktivista Rada Goloba Italijani zaprli. Fant je uspel po

nekom, ki so ga izpustili iz zapora, sporočiti na lističu: »Vse vedo!«

Dr. Milan Žumer je bil o tem takoj obveščen. Vedel je, da sta pred njim samo dve poti, pot v partizane ali zapor!

Aktivist Branko Ivanuš, ki je nenehno skrbel za ranjenega tovariša Rada Goloba, je že pripravljval ponarejene propustnice za odhod iz zastražene Ljubljane, posebno še, ko je dr. Žumru uspelozvedeti, da je dr. Martin Benedik, sobni zdravnik Rada Goloba, zaprt zaradi »Questa famosa afeta di Žumer«.

Dr. Derganca in dr.
Žumra so Italijani sed-

mega julija le uspeli zva-
biti v belgijsko vojašnico s
pretvezo, da želi z njima
govoriti kapetan.

S pogovorom seveda ni bilo nič. V belgijski vojašnici so zadržali oba zdravnika med številno množico ljudi, ki so bili zaprti, ker so imeli radi svojo domovino. Po desetih dneh so dr. Žumra in dr. Derganca odpeljali v ljubljanske sodne zapore. Prvo zaslišanje je bilo šele po petih tednih.

Še pred tem, natančneje 24. aprila 1942. leta, je izšel okupatorski odlok, da se lahko zaradi takih primerov, ki sta jih »zagrešila« dr. Žumer in dr. Derganc, izrekajo tudi smrtnne obsodbe ali pa se iz teh ljudi določajo talci.

Nestrpno smo čakali na sodni proces, ki je bil 19. oktobra 1942. leta. Rado Golob je bil obsojen na dosmrtno ječo, dr. Milan Žumer na štiri leta in pol zapora, dr. Derganc in dr. Benedik pa na manjši zaporni kazni.

Zaporniki so vedeli, da bi bili lahko obsojeni na smrt ali določeni za talce. V dolgoletne zaporne kazni ni takrat nihče verjel, kajti vsi so bili prepričani v našo dokončno zmago.

Tudi v zaporih sta pomagala

Med prestajanjem kazni sta imela dr. Derganc in dr. Žumer, kot pomožna zdravnik v sodnijski ambulanti in kot tolmača bolnih zapornikov pri italijanskem zdravniku dr. Elettu, ki je bil naš simpatizer, nekaj mesecev možnosti, da po svojih močeh pomagata našim

Iz bolniške sobe v sodnih zaporih je zaprti Branko Ivanuš razširil obveščanje po celem zapor. Tudi zaprtemu partizanu Ludviku Smrekarju je pretila smrtna kazen. Toda na predlog kirurga dr. Milana Žumra je bil poslan v bolnišnico na operacijo »močno vnetega slepiča«.

Italijani so zaslutili, da so zveze iz bolniških sob z ostalimi zaporniki le preveč očitne. Sredi julija 1943. leta je bil dr. Žumer brez običajnega predhodnega dvanajsturnega obvestila odpeljan v taborišče v Rovereto v Italijo.

Uspel upor v taborišču

V tem taborišču je skupaj s še 40 zaporniki, iz Solkana, 10. septembra 1943. leta organiziral upor. Spričo slabega zdravstvenega stanja je bil dr. Žumer ob koncu 1943. leta izpuščen, dr. Derganc in dr. Benedik pa sta se vrnila iz italijanskih zaporov konec novembra 1943. leta.

M. Ž.

Fotografija prikazuje skupino partizanov, ki so jih Nemci ujeli na Pokljuki in so šli skozi zapore v Begunjah. Poznan je le prvi z desne-Ludvik Ogrizek, rojen leta 1906, iz Hruševja pri Postojni. Ludvik Ogrizek je bil pred vojno član organizacije TIGR, takoj leta 1941 pa je z večjo skupino, ki se je organizirala v Grilovi hiši v Kranju, odšel med partizane. Sodeloval je v bitkah na Mošenski planoti in v Dražgošah. Pozneje je bil ujet, zaprt v Begunjah, nato pa odpeljan v taborišče Mauthausen, kjer je umrl tik pred osvoboditvijo. Kdo so še drugi na fotografiji?

Odgovor k fotografiji z vprašanjem

K fotografiji z vprašanjem, ki je bila objavljena 17. novembra lani, odgovora k njej pa 15. decembra 1977 ter 9. marca 1978, nam je Ivan Jan poslal še naslednje pojasnilo. Pravi, da na fotografiji ni štab Kokrškega, ampak Gorenjskega odreda. Fotografija je namreč nastala junija 1944, Kokrški odred pa je bil drugič ustanovljen šele 27. avgusta 1944.

Vse od ugrabitve predsednika krščansko demokratske stranke in enega najvidnejših politikov povojne Italije, Alda Mora, je bilo jasno predvsem dvoje:

da z metodami političnega terorizma ni mogoče doseči revolucionarnega rušenja državnega organizma, a še manj pozitivne politične dinamike te družbe

in da s policijsko prisilo nikoli ne bo mogoče uničiti ali odstraniti resničnih vzrokov političnega terorizma, ker je leta nastal zaradi ideološko politične in ekonomske imobilnosti (negibnosti) italijanske družbenoekonomske strukture.

Po drugi svetovni vojni je bila Italija vseskozi politično najbolj nestabilna evropska država, z največjim številom zamenjav vlad in stavk. Krščansko demokratska stranka, kot vodeča politična sila v parlamentu in v vladi, se je (bolj kot ne) nagibala od zmerne politične sredine k nazadnjaštvu ter nemalelokrat paktirala z desnico. Dobro je znano popuščanje Morove krščanske demokracije neofašističnim skrajnežem v zvezi z njihovimi pretenzijami po tedanji coni B oziroma jugoslovanskem delu bivšega Svobodnega tržaškega ozemlja. KPI pa je po znanem t. i. »zgodovinskem kompromisu« med strankami ustavnega loka, to je KD, KPI, socialisti, socialnimi demokrati in republikanci, pristala na politično ter parlamentarno sodelovanje in s tem močno okrnila ideološko in politično ostrino razrednega boja oz. lastno revolucionarno partijnost. V italijanskem delavskem gibanju obstaja viden in razmeroma močan zastoj v razrednem boju za politično in ekonomsko oblast delavskega razreda. Generalni sekretar KPI, Enrico Berlinguer, je preteklo leto ob neki priložnosti izjavil, da njegova partija napreduje k oblasti »z lopato, a ne z buldožerjem«. Dasi ravno se marsikomu taka reformistična taktika potom parlamentarnega boja in vladne koalicije v sodobnih razmerah zdi najboljše, optimalna metoda k oblasti delavskih množic, v politični praksi izključno taka pot ne more biti uspešna. Zakaj ne?

Predvsem zato, ker na ekonomsko političnem polju razrednega boja premočno krni in oži same možnosti raztutitve vladajočih ideoloških, političnih in ekonomskih sestav. Čeravno se zdi na prvi pogled parlamentarna, zatorej mirna pot v socialistični družbeni ustroj za današnje čase zelo politično kultivirana, človekoljubna, primerna itd. je v bistvu pravo nasprotje takim kakovostim! To je pokazal ne samo poraz Alendejeve poti v socializmu v Čilu, to sorazmerno vidno kažejo tudi družbeno dogajanja v Italiji, to kaže tudi zaostajanje KPI za najnaprednejšimi evrokomunističnimi tokovi

Aldo Moro in italijanska razpota

(še posebno v KP Španije), ne samo na notranjem, marveč tudi na zunanjepolitičnem področju. Mar ni takšno stanje v pretežni meri posledica prav t. i. zgodovinskega kompromisa med najvplivnejšimi italijanskimi strankami, in mar to ne potrjuje spoznanje, da ima in bo imel ta zgodovinski kompromis za italijanske komuniste napačen zgodovinski prizvok.

Enovit odpor proti metodam političnega kriminala

Ugrabitelji in ubijalci Alda Mora so rdeči brigadisti, kateri so zanesljivo rojeni pod politično oznako ultraradikalov, ali po domače levi ekstremisti oz. skrajneži. Le-ti spadajo sočasno pod ideološki predznak anarhizma, kateremu je poglavitni cilj rušenje obstoječega državnega in političnega organizma, nima pa in ne more imeti stvarnega ideološkega in političnega programa za vzpostavitev ter graditev nove, demokratične in humane družbe. Iz novejših političnih zgodovine so najbolj znani ruski in španski anarhisti in tudi njihove pretežno negativne posledice.

Neposredne idejne ali organizacijske povezanosti med rdečimi brigadisti v Italiji ter skrajno desnico – domačo ali tujo – ni in ne more biti med drugim tudi iz preprostega razloga, ker v takem primeru ne bi ubili prvaka krščanskih demokratov, temveč nekoga od vodilnih v KPI ali njenih privrženecv. Toda skrajna levica in estrema desnica sta si zelo blizu – po političnih posledicah svojih nakan in dejanj. Prav laboratorijski primer tovrstnih istovetnih posledic je politična anatomija reakcije družbe in strank.

Vsi politični dejavniki so se strnili v enovit odpor proti metodam političnega kriminala, a v tej stiski vendarle pozabljajo na poglavitno – na delavca, kmeta, študenta, na bremena katera le-ti nosijo ter na presežek njihovega dela, katerega jim dobesedno kraje finančna in industrijska buržoazija.

Anarhisti v ugodnih političnih okoliščinah lahko predstavljajo preddverje socialne revolucije, če se

takoj za njimi v političnem prostoru pojavi osveščena in organizirana revolucionarna sila z jasnimi idejnimi konceptom dorušenja in graditve novega družbenoekonomskega ustroja. A to praktično pomeni, da delovanje rdečih brigadistov v tej deželi še dolgo ne bo zamrlo, ker bo navzlic policijski in sodni represiji imelo ugodna in

plodna tla za svoj obstoj. Večina političnih razčlenjevalcev ob uboju Mora tudi, hote ali ne hote, pozablja, da razredna prisila vladajočih buržoaznih struktur v Italiji, Franciji, ZR Nemčiji... postopno, a vidno drsi v desno. Takšno stanje pa bi moralo biti bojni klic KP in sindikatov v teh deželah na zaostrovanje razrednih

pozicij in boja, ne pa – kot v italijanskem primeru – na paktiranje in zoževanje lastnih gledišč in temeljev.

Politični terorizem ima to glavno napako, da zaradi odvrtnih metod boja proti državi mobilizira javno mnenje proti sebi, namesto da bi ga aktiviral – proti vladajočim vrhovom in to kot celoti, a ne zgolj posamezniku. Država vendarle ni tako slabokrvna, da bi se zrušila že ob uboju enega svojega voditelja, če le-ta ni takšne sorte kot so bili Hitler, Franko ali Mussolini. Morove politične lastnosti so bile obče znane. Kot zunanji minister in predsednik vlade si je prizadeval za sožitje z našo deželo in osimske sporazume, a to predvsem zadnjih nekaj let. Pred tem pa se je njegov politični profil gibal od zmerne sredine do desnega centra, z vsemi slabostmi in nazadnjaštvom italijanske politike ter toleriranjem neofašizma v tej deželi.

Številni poznavalci italijanskih političnih razmer so mnenja, da je ugrabitev in usmritev Alda Mora naperjena predvsem proti demokratizaciji in dialogu med krščanskimi demokrati ter komunisti, katerega glavni spodbudnik in zagovornik znotraj vodstva krščanske demokracije je bil ta ugledni politik. Nedvomno to drži. Toda politična ocena posledic tega uboja je bila s strani rdečih brigadistov zasnovana ali na popolnoma napačnih domnevah – da bodo zavstavili dialog med vodilnimi političnimi strankama – ali pa na pravilnih osnovah, da bodo s svojo aktivnostjo še bolj ideološko in politično zožili možnosti utrjevanja KPI, ter jo tako – posredno in postopno – prisiljevali na radikalizacijo. Zdi se, da so rdeči brigadisti s političnim terorizmom usmerjeni k strategiji in taktiki te druge inačice. Zakaj vodstvo KPI se je ob primeru Moro jasno in glasno opredelilo za »obrambo demokracije in obstoječega ustavnega sistema«, a ta sistem je vendarle oblast kapitala in buržoazije, katerega strateški cilj komunistov je in bi moral vselej biti rušenje do dna, do poslednje celice!

Zato so se rdeči brigadisti lotili in bodo gotovo tako tudi nadaljevali z napadi na nosilce tega buržoaznega aparata ter na

tak, svojevrsten način »ideološko in politično obračunavali z vodstvom KPI ter njegovo metodo boja za oblast z lopato«! Torej ne v neposrednem boju proti komunistični taktiki, temveč preko hrbita tretjega, v tem primeru krščanskih demokratov in nosilcev oblasti.

Če upoštevamo tudi znane Leninove besede, po katerih se je bil le-ta pripravljen združiti s samim hudičem za dosego svojega (revolucionarnega) cilja, se celo metode političnega terorizma v buržoaznih strukturah pokažejo v nekoliko drugačni luči. Jasno pa je, da takšne metode vedno pomenijo sočasno tudi idejno in politično nemoč v danih družbenih razmerah, a so preračunane na dolgotrajne učinke in vztrajnostno delovanje.

Rdeči brigadisti imajo v Italiji vplivne somišljenike

Kakšne politične in ideološke posledice za italijansko družbeno življenje in KPI v pogojih relativnega zaostajanja KPI za potrebami razrednega boja navznoter ter v mednarodnih okvirih bo imelo nadaljnje delovanje rdečih brigad, tokrat še ni treba ocenjevati. A na osnovi povedanega ter z ozirom na pospešene evrokomunistične tokove zunaj KPI, na razgradnjo mednarodnega delavskega in komunističnega gibanja iz spon neostalinizma in dogmatizma ter z ozirom na brezizhodnost kapitalističnega ustroja, bi moralo biti slehernemu jasno, da so rdeči brigadisti socialna, ideološka in politična grupacija, sposobna pridobivati in krepiti radikalna krila KPI in podobnih strank.

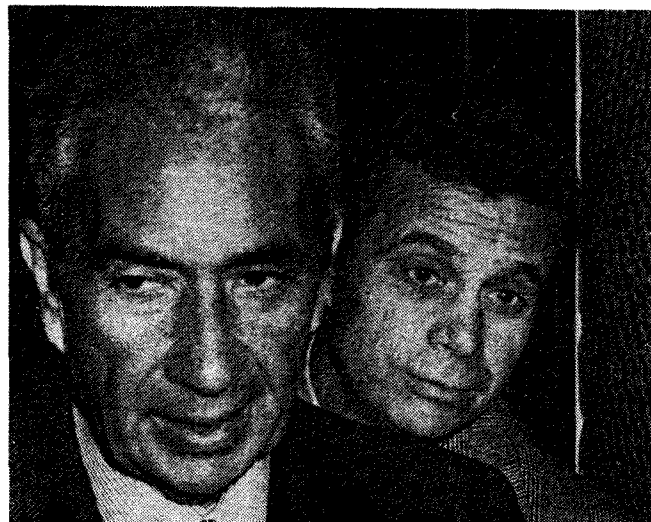
V Italiji imajo rdeči brigadisti zanesljivo tudi zelo vplivne somišljenike v vrhovni oblasti, predvsem v notranjem ministrstvu. Saj se drugače ne bi mogli dobesedno norčevati iz prizadevanj policije in vojske po odkritju ugrabiteljev, ki so bila brezuspešna.

Če se nazadnje ozremo še po drugih evropskih deželah, zahodnih in vzhodnih, lahko bežno ugotovimo, da je dejansko izredno malo držav, v katerih ne bi bila politična oblast in ekonomska nadvlada v rokah od skrajnosti odtujenih družbenih sil. V večini držav je torej posameznik in socialne grupacije z dna lestvice še vedno predmet ideoloških, ekonomskih in političnih manipulacij ter zaradi nizke stopnje politične organiziranosti in osveščenosti tudi brez moči po spremembi obstoječega stanja. Če pasov takih družbenih strukturah zakrneli še vrhovi KP, je politični terorizem ena izmed metod za radikalizacijo političnega prenavljanja. Razumljivo predvsem v drugi, višji etapi organiziranosti.

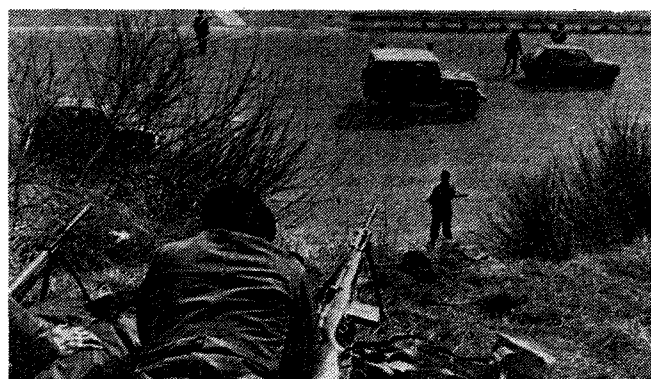
A. Pušnik

Aldo Moro v neznanem skrivališču rdečih brigad

Aldo Moro in njegov stalni spremljevalec Oreste Leonardi, oba žrtvi političnega terorja

Blokada italijanske policije

Beg čez Sotlo

Se ne petnajstletni Tine Jazbinšek se je že devet mesecev učil pekovske obrti v Mariboru pri mojstru, ki mu je bil stric, materin brat. Bil je zdrav deček z jasnimi očmi in rjavimi lasmi. Doma je imel mamo – vdovo, brata in sestro. Iz Maribora jih je obiskal že dvakrat, da si je pomiril domotožje. Vsi otroci pač ne bodo mogli ostati na skromnem domačem posestvu v vasi blizu Sotle. Ta veliki potok je delal mejo med Slovenci in Hrvati, a jih nikoli ni ločeval, tudi v jeziku ne. A celo to: Tine-tova mati je bila pravzaprav Hrvatica, rojena tam onkraj te vode, neda-leč od nje. Zdaj pa je ob Sotli tekla meja med Hitlerjevo in ustaško oblastjo.

V Mariboru se je Tine le počasi udomačil. Motilo ga je, kar so zavojevalci mestu vsilili tujega. Pekarna je morala zdaj imeti napis **FRANZ WRETSCHKO – BÄCKEREI**. Že se je privadil nekaterim nemškim besedam. Naučil se je pripravljati testo, peči kruh, žemlje in raznovrstno pecivo. Prodajali pa so samo na živilske karte.

Stric in teta sta fanta imela rada. Bila sta brez lastnih otrok in bosta nekoč najbrž njemu prepuščala pekarno spritlično hišo in vrtom vred. Topaje bilo odvisno tudi od tega, kako se bo vojna končala.

Sredi oktobra je Tine prejel pismo od domačih. Še čudno, da ga pošta ni prestregla. Pisala mu je mama. Bral je:

– Ljubi sin! Nič ni dobrih novic. Pripravi se, da prideš kmalu domov! V takem času se moramo vsi mi držati skupaj. Ne vemo, kaj nas huđe ga še čaka. Sliši se, da nas bodo še pred zimo preselili na tuje. Pripravljeni moramo biti. Zdravi pa smo. Kmalu ti bom spet pisala...

Začudil se je fant. Da jim bodo vzeli dom? Nemci so pa res vsega zmožni. Stric mu je pritrdil: Tako zve-rinskih Nemcev kakor so hitlerjevci svet sploh še ni videl. Tudi njega so to poletje že zaprli, a ga spet izpustili menda zaradi pekarne. In še več je povedal stric, ki je skrivaj poslušal tuje radijske postaje: Nemška vojska je pred Moskvo obtičala v blatu in mrazu in se pred novimi sovjetskimi divizijami umika s hudimi izgubami.

Tine je ugibal. Ali naj odide domov, ali pa naj počaka na materino novo pismo? Po dveh tednih pa mu je pismonoša izročil dopisnico, a s to nekaj ni bilo v redu. Potovala je osem dni, na njej sta bila dva z materino roko napisana stavka premazana z mastnim črnim svinčnikom.

Dečka je zelo skrbelo in ni hotel več čakati. Že naslednji dan se je odpravil v domači kraj z zimskim plaščem in z nekaj perila v

Bila je jesen v letu 1941. Na slovenski zemlji so se že pol leta šopirili surovi nemški fašisti. Naše ljudi so zapirali, izseljevali in streljali. Partizani so se jim pogumno upirali.

nahrbtniku. Stric in teta sta mu dala na pot zavitek s hrano in petdeset nemških mark denarja. Jesenski dan je bil sončen in topel, ko je tisto dopoldne odpotoval z vlakom. Izstopil je v Celju in tuje na kolodvoru naletel na deklico Ido, hčerko svojega nekdanjega učitelja. Nemci so ji starše izgnali v Srbijo, sama pa je ostala pri dedku in babici v Celju. Tinetu je povedala, kar je vedela o njegovem kraju. Šepetala mu je v strahu, da bi kdo ne slišal njene slovenščine: Nemci so ljudi iz več vasi ob Sotli poslali v Nemčijo. Selili pa bodo Slovence še iz drugih krajev, tudi s Posavja. Najbrž je prazna zdaj tudi že njegova vas. Tam bodo naselili Nemce iz daljnih tujih krajev. Ti bodo našli pri nas polne shrambe...

Potrt je fant pohitel na avtobus, ki je vozil k Sotli. Napol prazen je odpeljal. Potniki so molčali. V Šmarju je vstopil policist in jim pregledal izkaznice. »Ti pa si pek iz Maribora,« je po nemško dejal Tinetu. Razumel je in pritrdil: »Ja!«

Vozili so se mimo Pristave, Podčetrtka in Sedlarskega. Z obcestnih tabel so tuja imena teh samotnih krajev pričala o okupatorjevi oblasti. Tu in tam so viseli tudi plakati. Skušal je z njih kaj razbrati. Tedaj pa se je k njemu primaknil večji fant in ga potihoma vprašal, ali ve, kaj ti plakati pomenijo. Povedal je:

»Tako so oni razglasili, da bodo iz teh krajev ob Sotli ljudi preselili v svoj raj. Ob Sotli postavljajo bodečo žico, da bo Nemčija bolj varna. Semkaj pa pridejo nemški kmetje od drugod. Moje vasi ne bodo selili, ker je že dosti daleč med hribi...«

»Ali so se selitve že pričele?« je vprašal Tine.

»Tukaj je več vasi že praznih, druge pa pridejo kmalu na vrsto. Ljudje so obupani. Samo redkokdo verjame, da bi potem tam dobili nadomestilo za tisto, kar so tukaj imeli...«

Tine je dospel do svoje postaje in je stopil iz avtobusa z nahrbtnikom, odet z zimskim plaščem. Pri hišah so se prikazali pravredki ljudje. Zaprtja je bila obcestna gostilna in

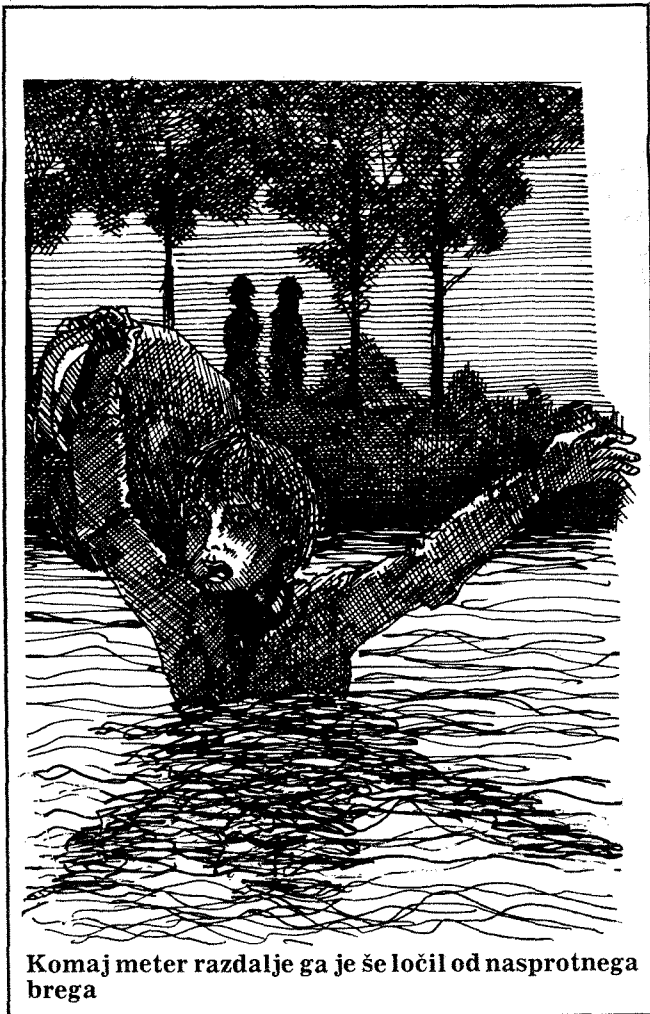
pred njo sta stala dva obo-rožena žandarja. Da jima ne bi bil sumljiv, se fant ni takoj napolnil v smer k Sotli, ampak se je prikril za kozolcem na nasprotni strani ceste. Šele čez čas, ko je avtobus že nadaljeval svojo vožnjo in sta žandarja krenila naprej, je prečkal cesto.

Med njivami, ki jih je preraščal plevel, je krenil po kolovozu in nato čez travnike. Iz za redkega grmičja se je previdno oziral naokrog. Nikjer ni bilo

je še mladega vzela srčna kap.

Ob hišnem zidu je samevala pasja utica. V njej je imel dom zvesti čuvaj Karo, rjav pes z belimi lisami ob trebuhu, nevelik, a močan in poskočen. Ali je tudi ta moral oditi v Nemčijo? Ali so ga pustili kje blizu? Da ga nemara niso ubili?

Iz zaprtega hleva in svinjaka ni bilo slišati glasu. Sovražniki so torej odvedli tudi živino. Kar so

Komaj meter razdalje ga je še ločil od nasprotnega brega

človeka. Tudi nobena krava se tukaj ni pasla. Noben pastir ni kuril ognja kakor sicer v tem jesenskem času.

Kmalu se mu je prikazal dom, njihova nizka hiša s pobeljenim zidovjem. Sonce se je bleščalo v njenih okenskih okvirih. Nič setam ni zganilo, vrata so bila zaprta. Zasklelela ga je misel: njegovih ni bilo več tukaj. Opo-tekel se je, ko je stopil na dvorišče. Tam jih je mati nekoč učila hoditi, tam se je z bratcem in sestro igral, tam so se prevažali v vozičku, vpili in se smejali. Pod hruško tam je posedeval oče, koje bral časopis, predenjimga

v shrambah pustili, bo čakalo na tujce, ki pridejo morda že jutri. Njegova mati z otrokoma je bila zdaj gotovo že v neznani nemški deželi. Kako jim bo tam?

Nenadoma pa je Tine ostrmel. Na eni izmed rant v kozolcu je z belo kreda bilo drobno zapisano **ŠLI NA MAMIN DOM! TINE? PRIDI!** Isti napis je zagledal tudi na pločevinastem žlebu ob zidu. Torej niso v Nemčiji, ampak tu blizu onkraj Sotle na Hrvaškem pri sorodnikih. Ali so jim Nemci to dovolili? Ali so tja pobegnili na lastno pest? Zdaj ga pričakujejo!

Tudi sam bo moral pohiteti tja in kar hitro bo pri svojih ljudeh. Poznal je pot tja, saj so se obiskovali. Stric tam je bil brat njihove matere. Tudi teta in dobri dedek sta jih imela rada in veselo so se igrali s tetinimi otroki. Tedaj jim je pot tja čez leseno brv bila vedno prosta. Zdaj pa? Še bodečo žico napeljujejo tam. Samo da ga sovražniki ne bi ob Sotli ujeli! Močno stražo imajo, čeprav so ustaši onkraj vode njihovi zavezniki.

Vesel je bil ob misli, da bo še ta dan lahko pri svojih, če bo imel le malo sreče. Odprl je zavitek s hrano, a dosti ni mogel pojesti. Nepremično je zrl v daljavo, čez polja in travnike. Ponekod je bila uvela trava še dokaj visoka, da ga je skrila, ko je legel.

Že prav ob Sotli se je premikala vojaška postava. Bil je žandar ali policist s puško v roki. Ta se je potem okrenil v smer k brvi, ki je bila še na svojem starem mestu. Od tam se je prikazal še drug Nemec. Gotovo je tudi vsak drug prehod čez vodo tu bil zastražen. Prebresti bo moral Sotlo, ki je na mnogih mestih bila globoka. K sreči že več dni ni deževalo in voda ne bo kalna. Pač pa je zdaj v novembru bila mrzla. Toda nič zato! Moral je priti na hrvaški breg!

Ozrl se je tja. Zadnji sončni žarki so se še upirali v gričevje tam. Za njim se je skrivala vas z njegovimi dragimi. Krenil je dalje v smer, iz katere je pritekala Sotla. Toda – spet Nemec! Menda je bil namenjen k brvi. Vrbovje ga je skrilo in fant je pohitel dalje sklonjen h grmičju. Poznal je mesto, kjer je voda bila plitvejša. To je vedel, saj so se tjakaj hodili kopat otroci, ki še niso znali plavati. Seveda se je dogajalo to le poleti. Zdaj pa je bila že pozna jesen. Kmalu bo pričelo deževati in sneg ne bo več daleč...

Za štajerskim gričevjem na zapadu se je sonce že skrilo. Zrak se je hitro ohlajal. Iz Sotle je vstajala rahla megla. Še ta mu bo v pomoč, ko ga bo prikrivala stražarjem. Tukaj še ni bilo bodeče žice razpete. Nedaleč so se komaj še videli obrisi mlina, ki pa je molčal. Najbrž so Nemci imeli v njem svojo postojanko. Mrak je prihajal. Počasi je tekla Sotla. Po-

časi se je gibal čas. A vendar – noč je prišla.

V temi se je po vseh štirih priplazil k strugi. Stopil je vanjo oblečen, obut, s prtljago. Mrzla mokrota se mu je zagrizla v noge. Ponekod muje voda segala do pasu. Komaj meter razdalje ga je še ločil od nasprotnega brega, ko je na štajerski strani zapazil premikanje več postav. Veter mu je na uho prinesel nemške besede. Hitro se je potegnil iz vode na hrvaški breg. Zakrit za vrbovjem je dolgo čakal, da so Nemci odšli. Drgetajoč od mraza se je povzpел na travnik. Bil je rešen!

Toda noge so mu bile kakor odrevenele. Ob vsakem koraku mu je iz čevljev brizgnila voda. Usedel se je na kup kamenja, da je sezul čevlje in ožeg nogavice. Spet obute hitel dalje, kolikor je mogel. Nič ni čutil teže prtljage. Tekel je po cesti, nato po stezi in kar mimo njih naprej. V njem je žarela topla sreča...

V temi je srečal le dva, tri ljudi. Mudilo se mu je. Da bi bil že tam! To se bodo čudili, ko jim bo pripovedoval...

Ni izgrešil poti k stričevi hiši med sadnim drevjem, pod gričem z vinogradom. Pred njo je zalajal pes in se skoraj zaletel vanj. Kaj spoznal je svojega prijatelja Tineta. Bil je zvesti Karo!

Zdaj so bili vsi skupaj: mati z vsemi tremi otroki, ded, pa še stric, teta in njuni dve hčerki. In vsi so bili veseli...

Tine je moral nemudoma leči v posteljo. Bil je do kože premočen in premražen. Da se ga ne bi lotila pljučnica! Teta mu je skuhalo vroč lipov čaj. Ležal je do vratu odet in jim pripovedoval, kaj vse je doživel. Njemu pa je mati opisala, kako jih je stric s čolnom prepeljal čez Sotlo ponoči, ko je dež lil in so nemški stražarji raje ostali pod streho v mlinu. Celo nekaj drobnih dragocenosti so prinesli s seboj. Nemci jih gotovo ne bodo več iskali, tudi drugih niso, ki so jim prav tako pravočasno ušli. Že šest dni je minilo, kar je mati z otrokoma prišla semkaj, dan kasneje pa so jih žandarji zaman iskali na starem domu. Živino in pridelke sosi pač prilastili. Tujci bodo zdaj tam gospodarji. Doklej?

Fantovi posteljice se je približal Karo in ni nehal mahati z repom. Mati pa je še rekla:

»Mnogo smo izgubili. Ampak v Hitlerjevo deželo pa le ne pojdemo! Tukaj bomo laže zdržali. Se bomo pač stisnili in bo za nas vse prostora, kajne? Ste že slišali o partizanih? Pa tudi v Rusiji se fašistom nič dobrega ne obeta. Še bomo imeli Jugoslavijo, ampak bo boljše, kot je bila. Pravica bo vendar zmaga!«

Zlate plakete ilegalca

Dne 8. maja so bile na proslavi v Slovenski filharmoniji podeljene Zlate plakete Ilegalca, ki jih v počastitev dneva osvoboditve že tradicionalno podeljuje Skupščina mesta Ljubljane-mesta heroja.

In kdo so letošnji prejemniki tega visokega priznanja?

★

ANTON ČERNIVEC-TOMIČ, nosilec Partizanske spomenice 1941, že maja 1942 član rajonskega komiteja KPS za območje Vič-Trnovo, med drugim je bil komandant narodne zaščite za mesto Ljubljana in na kočevskem zboru odposlanec slovenskega naroda eden izmed delegatov ilegalne Ljubljane. **RUDOLF GANZITI-GRAD**, nosilec Partizanske spomenice 1941, je bil vodja gradbene ekipe pri centralni tehniki KPS, gradil je številne ilegalne bunkerje v Ljubljani in po odhodu k partizanom skrite prostore za partizanske tiskarne. Prejemnik priznanja Skupščine mesta Ljubljane je tudi narodni heroj **FRANC STADLER-PEPE**, ki ga leta 1941 srečamo v prvih borbenih skupinah v Šiški, po ustanovitvi VOS pa je deloval v tej borbeni organizaciji OF, bil neposreden udeleženec ali organizator skoraj pri vseh pomembnih akcijah v okupirani Ljubljani. In **ZIMA VRŠČAJ-HOLY**, nosilka Partizanske spomenice 1941, ki je kot ilegalca delovala predvsem v okro-

nem komiteju KPS in v okrožnem odboru OF za Ljubljano, bila organizatorica znanih ženskih demonstracij v letu 1943, urednica ilegalnega časopisa Naša žena, delegatka borbene Ljubljane na kočevskem zboru odposlanec slovenskega naroda. Zlato plaketo Ilegalca je prejela tudi **DRUŽINA FRANJE BERNOT**, ki je lani dopolnila devetdeset let trdega, delovnega in požrtvovalnega življenja. Ko so njeni otroci, predvsem hčerka Vida z možem Tonetom Tomšičem, začeli z revolucionarnim delovanjem, jim je bila zvesta opora. V njenem domu so se pogosto zbirali vodilni predvojni komunisti, sprejemala in posredovala je številna zaupna sporočila, povezovala se je s svojci zaprtih revolucionarjev. V narodnoosvobodilnem boju je sodelovala vsa njena družina, posebno še hčerka Vida Tomšič, narodna heroina in ena izmed najpomembnejših osebnosti naše revolucije. Tudi sin Živko Bernot je bil nosilec Partizanske spomenice 1941, najmlajši sin Branko, komunist, partizanin mladinski organizator pa je, star komaj dvajset let, padel na pragu svobode. In **DRUŽINA NARODNEGA HEROJA JOŽETA MOŠKRIČA** iz

Zadvora, katerega dom je že večlet pred vojno postal pomembno središče, kjer so se sestajali predvojni komunisti, in zatočišče ilegalcev, za katere je požrtvovalno skrbela žena Pepca. Bilo je leta 1943, ko so Jožeta Moškriča kot poverjenika centralnega komiteja KPS za ljubljansko okolično okupatorji s sodelovanjem domačih izdajalcev izsledili ter po hudem mučenju ustrelili, žena Pepca s sinom Marjanom je odšla k partizanom.

AKTIV KULTURNIH DELAVCEV OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA, ki je prejel Zlato plaketo Ilegalca na predlog predsedstva mestne konference SZDL Ljubljane, združuje napredne slovenske kulturne delavce. »Vse, ki so se v aprilu 1941 odzvali pozivu KPS na boj proti okupatorju in se kot ena izmed ustanovnih skupin vključili v OF,« kot med drugim piše v obrazložitvi priznanja. »Po tej poti je šel cvet slovenske inteligence in slovenske mladine. Iz teh vrst so v samem boju rasli še novi in novi kulturni delavci, ki so svojo ustvarjalnost združevali z aktivnostjo revolucionarnih množic in njihovem boju proti okupatorju, mnogi med njimi so

v tem boju dali tudi svoja življenja.« **ORGANIZACIJE ZVEZE REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN V LJUBLJANI**, prav tako prejemnice najvišjega priznanja Skupščine mesta Ljubljane, pa so v minulih letih kot nepogrešljiv dejavnik opravile obsežno delo pri podružljanju ljudske obrambe in uveljavljanju družbene samozasčite. S polno odgovornostjo do uresničevanja zamisli splošnega ljudskega odpora in razvijanja varnostne kulture pri prebivalstvu se – kot nosilke delovnih programov in izvajalke nalog v mnogih sredinah – trudijo za dosledno izvajanje zakona o ljudski obrambi in zakona o družbeni samozasčiti, varnosti in notranjih zadevah. Da ne govorimo o tem, da so bile prav organizacije in člani ZRVS pobudniki obrambnih dni na šolah in pohodov mladih, (v Ljubljani deluje več kot sedemdeset pohodnih enot!), z hkratnim vključevanjem raznovrstnih oblik obujanja tradicij narodnoosvobodilnega boja.

★

Prejemnikom Zlate plakete Ilegalca iskreno čestitamo!

Obisk v Delavski knjižnici

»Med najbolj brana dela,« je v pogovoru dejal direktor Avgust Vižintin, »sodijo v zadnjem času družbeno-izobraževalne knjige«

»Med najbolj brana dela,« je v pogovoru dejal direktor Avgust Vižintin, »sodijo v zadnjem času družbeno-izobraževalne knjige.«

Delavska knjižnica v Ljubljani, svoje prostore ima ob enem najbolj prometnih križišč – med Prešernovo in Gosposvetsko, lahko štejemo med najstarejše splošnoizobraževalne knjižnice. Njene korenine segajo v čas delovanja delavsko-prosvetnih društev Svoboda, iz tega časa je tudi prvi knjižni fond, kot ustanova pa deluje že od leta 1926. Težko bi vsaj približno rekli, koliko bralcev je v teh desetletnih prestopilo njen prag in koliko knjig so si izposodili. Kot ilustracijo naj zapišem le podatek, da si okrog šestdesettisoč obiskovalcev letno izposodi stoosemdeset tisoč knjig. Če pri tem povem še to, da ima Delavska knjižnica na svojih policah okrog stodvajset tisoč zvezkov, jo lahko prištejemo med največje, čeni sploh največja tovrstna knjižnica v Sloveniji. Njena posebnost, zaradi katere prihaja največ bralcev, je v tem, da ima med vsemi slovenskimi splošnoizobraževalnimi knjižnicami največ strokovne in poučne literature ter vezane vse letnike časopisov, vsaj iz povojnega časa. Strokovna in poučna literatura predstavlja kar 45 odstotkov vsega knjižnega sklada, zato je temu primerna tudi struktura obiskovalcev.

»Med najbolj brana dela,« je v pogovoru dejal direktor Delavske knjižnice Avgust Vižintin, »sodijo v zadnjem času družbeno-izobraževalne knjige. Močno pa privlačijo bralce tudi dela iz druge svetovne vojne, pa naj bodo to domača ali prevedena iz tujih jezikov. Moram reči, da imamo o tem času zelo veliko del – celo okrog pet tisoč izvodov, če ne štejem leposlovja – v skoraj vseh tujih jezikih in v srbohrvaščini. Prav zaradi tako bogate izbire je med našimi bralci veliko borcev NOV, pa tudi mladi, posebno zadnje čase, veliko segajo po tovrstnem branju.«

Delavska knjižnica je v želji, da bi knjige čim bolj približala bralcem tudi v bolj oddaljenih krajih, kjer so knjižnice redke, pred štirimi leti kupila »bibliobus«. Z njim prevaža štirideset knjig enkrat mesečno v triintriideset krajev po vselj ljubljanski kotlini. Veliko izposojenih knjig, število bralcev, posebno mladih, pa še narašča, je najboljše priznanje tej odločitvi.

Knjižna zaloga raste iz leta v leto; med drugim tudi s knjigami, ki jih knjižnica dobi od kulturne skupnosti. Toda zmanjkuje prostora in s temi težavami se ukvarjajo že deset let. Premajhne prostore imajo skoraj vse knjižnice, zato bo treba misliti na rešitev. Tri ljubljanske knjižnice – pionirska, mestna in delavska se nameravajo združiti v Knjižnico Otona Župančiča, ki bo za del svoje dejavnosti morala dobiti nove prostore. Knjižničarji so jih že našli, saj predlagajo, da bi bil del Kulturnega centra Ivan Cankar namenjen knjižnici. Sedanji načrt centra tega predloga ne upošteva, čeprav predlog ni nov, vendar upajmo, da bodo ljubljanski knjižničarji z njim le prodrli. S knjižnico bi namreč kulturni center Ivana Cankarja živel ves dan in vsak dan, ne pa mogoče le ob večernih prireditvah in raznih posvetovanjih.

Milan Vogel

Razstava na temo NOB v Ljubljanski banki

V Ljubljanski banki je tedni odprta razstava fotografij in dokumentarnega gradiva o delu gradbene brigade 7. korpusa.

Na razstavi je predstavljeno lepo število dokumentarnih fotografij, ki prikazujejo delo te brigade od ustanovitve (20. aprila 1945) pa do zadnjih del, ki so jih borci izvrševali že po končani vojni. V svoje objektivne so jih ujeli znani partizanski fotografi, kot je bil na primer Edi Šelhaus.

Brigada je štela 1000 do 1200 borcev; tovariš Marinišek, nekdanji komisar brigade, ki je danes predsednik aktiva borcev v Ljubljanski banki in je bil organizator razstave, mi kaže fotografijo borcev, ki

dvigujejo nosilno konstrukcijo za most preko Kolpe v Vinici in pripominja: »Takle nosilec je tehtal tudi več kot tisoč kilogramov in vse to so borci prenašali in vlekli z lastnimi rokami. Motorizacije takrat še ni bilo kdovekaj, material pa je k mostu in za most dovažalo preko 600 furmanov z vse Bele krajine. Delali smo podnevi in ponoči. V brigadi je bilo večje število tehnikov in preko 20 študentov gradbeništva in arhitekture.«

Razstava je pripravljena tako, da tudi tisti, ki se na gradbeništvo bolj malo spozna, lahko razbere, kako so bili borci pri delu iznajdljivi in spretni. Vse jim je prišlo prav: od za-

plenjenega nemškega materiala do »okostij« sestrjenih sovražnikovih in zavezniških letal. V partizanskih delavnicah inženirske brigade 7. kor-

pusa so znali porabiti prav vse. Za topljenje aluminija, snetega iz letal, je dan in noč gorelo šest kop, kjersoborci pripravljali oglje, imeli so posebno delav-

nico za izdelavo modelov za vliivanje kovinskih delov, med razstavljenimi predmeti pa so se znašli tudi leseni podplati za čevlje (ki jih je tisti čas primanjkovalo), jedilni pribor in posoda, ob njih pa najnatančnejše merilne naprave od šestil do kotomerov.

Med gradivom je opaziti, da je eden največjih uspehov, ki ga je brigada dosegla na delovnem področju, vsekakor dograditev triintriidesetih mostov in železniške proge (ki je bila od vojne razdejana) na relaciji Pragersko – Kotoriba in je pomenila tisti čas edino vlakovno zvezo med vzhodom in zahodom. O tem je pisal z velikimi črkami Slovenski poročevalc 1. julija 1945 kot o eni prvih, povojnih delovnih zmag.

Poseben čar in umetniški prispevek k razstavi pa je vsekakor vrsta Jakčevih risb z ogljem in svinčnikom o delu te brigade v Beli krajini. Tudi slikar Nande Vidmar je likovno zabeležil gradnjo mostu pri Vinici, a so se žal njegovi likovni zapisi zgubili.

Knjiga spominov, ki je odprta na razstavi v predverju Ljubljanske banke na Trgu revolucije v Ljubljani, in je polna vtisov obiskovalcev, nam pove, še želijo in upajo, skupaj z nami, da bomo kaj kmalu v tej bančni hiši lahko videli novo razstavo na temo NOB.

Bojana Ž. Jesih

PUGLED

Po petintridesetih letih

S proslave na Pugledu ob 35-letnici zbora aktivistov

V jutranjih urah nadan OF je močno deževalo. Takoj, ko je dež ponehal, so zabrnili avtomobilski motorji iz Starega Loga in Kleča po gozdni cesti proti Pugledu.

Pri spomeniku na Žibnu pri Pugledu so se zbirali ljudje – staro in mlado s Kočevskega, Dolenjske in Ljubljane. Vsi so prihajali na proslavo obletnice zbora aktivistov OF, ki je bil v tem kraju od 28. do 30. aprila 1943. leta. V spomin nata dan je krajevna skupnost Stara cerkev sprejela sklep, da se 28. april razglasi za praznik.

Med zbrano množico na Pugledu so bili tudi Edvard in Pepca Kardeljeva, Lidiya Šentjurčeva in Vida Tomšičeva, Jože Rus, Zoran Polič, Tone Fajfar in France Popit. V slavnostnem delu zborovanja je spregovoril Tone Fajfar, ki je na istem mestu govoril tudi pred 35 leti poleg tovarišev Kardelja in Kidriča ter ostalih. Takrat, pred toliko leti so bili sprejeti sklepi, ki jih še danes razvija SZDL.

Po slavnostnem delu zborovanja so imeli tovariši na jasi še tovariško srečanje. Bilo je prijetno, kot na pravem partizanskem mitingu.

PETER ŠOBAR ST.

GOLIŠE NAD JELOVICO

Lepo praznovali prvi maj

Goliše, hribovsko naselje nad Jelovico, je znano vsakemu partizanu, ki se je v teh krajih bojeval. Tam je bila med NOB tudi kurirska postaja TV 3S.

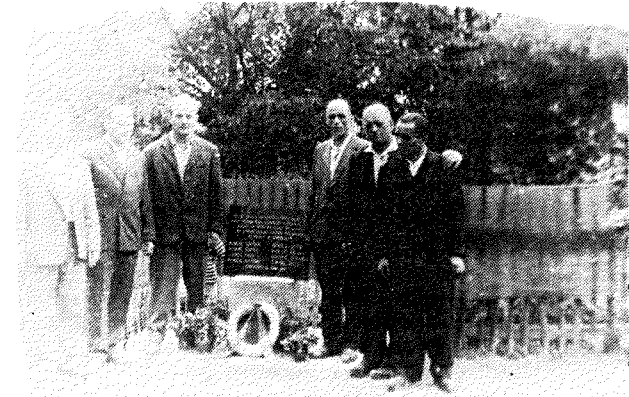
V nedeljo, 30. aprila se je tu zbralo mnogo ljudi – kurirjev, partizanov in drugih. Zbranim je po odpeti internacionali spregovoril Slavko Rakovec v imenu krajevnne skupnosti Jevnice in jim čestital ob prazniku dela. Letošnji shod je ob enem s praznovanjem prvega maja počastil tudi dan Osvobodilne fronte, dan osvoboditve Ljubljane in 25 letnico smrti predsednika prve slovenske vlade tovariša Borisa Kidriča.

Prav na mestu, kjer je bila organizirana prireditev, je bila med NOB kurirska postaja, le nekaj metrov višje pa je stala Končarjeva domačija, ki so jo sovražniki požgali in zločinško pobili mater ter njenih šest otrok.

Za tovarišem Rakovcem je spregovoril glavni govornik, nekdanji kurir Franc Zavrl. Opisal je kurirsko delo na postaji TV 3S, se spominjal tovarišev, ki je z njimi skupaj delal, opisal pa je tudi, kako je postaja delovala. V spominih je bilo mnogo bolečega pa tudi precej svetlih trenutkov.

Po govorih so pripravili kulturni program, ki so ga izvedli jevniški mladinci in mešani pevski zbor KUD Jevnica. Tudi po končanem uradnem programu je bila zabava s srečelovom.

MIHA VAHEN

– Spominska plošča padlim kurirjem pri postaji TV 3S pri Abtarju v Golišah

CELJE-ŽALEC

Po mejnikih ustanovnega kongresa KP Slovenije

Lansko leto sta občinski konferenci ZSMS Žalca in Celja sklenili, da organizirata v počastitev partijskih jubilejev skupen pohod po mejnikih ustanovnega kongresa KPS. Ta naj bi postal v prihodnje tradicionalen.

Proti koncu aprila letos se je tako začeta skupna akcija ponovila. Mladi pohodniki (med njimi je bilo tudi 11 pripadnikov JLA iz celjske vojašnice) so se zbrali pred Joštovim mlinom v Medlogu. Tu so imeli pred spominsko ploščo na hiši kratko slovesnost. O slavnih dohodkih iz preteklosti, ki jim je bil stari mlin priča, je spregovorila tovarišica Joštova.

Pohod se je nato vil dalje preko železniške proge do Savinje in ob njenem bregu do petrovškega mostu. Tu so se pohodniki poklonili spomenu padle partizanke Danice Rebec-Tatjane, nato pa nadaljevali pot preko Kasaz-Mirosana do Šprajčevega hriba. Vmes so se na cesti ustavili ob obeležju na kraju, kjer je bila ustanovljena 1. Savinjska četa. Na vrhu hriba je pohodnikom spregovoril Peter Šprajc – spomeničar in nekdanji skojevec.

Pot je od Šprajčevega hriba vodila mladince mimo spomenika revolucionarke in borke Nade Cilenškove, mimo spomenika 143 žrtev fašizma v Grižah in preko Šešč, Gornje vasi do Prebolda. Tu so se spet ustavili pred spomenikom 172 žrtvam okupatorja, nato pa se preko Grajske vasi podali do Šmiglove zidanice. Od tu so se spustili do domačij pod zidanico, kjer so po partizanskem mitingu in tabornem ognju prenočili.

Naslednjega dne so mladinci nadaljevali pot preko Šmiklavških hribov do Vrhov, od tam do planinskega doma na Javorju in na Čebine. S pesmijo so nadaljevali pohod do Trbovelj, kjer so se pohodniki razšli.

DARKO NARAGLAV

Pohodniki so veselo zakorakali v gozd (v ozadju Šmiglova zidanica)

LJUBLJANA-ŠIŠKA

»Spoznavajmo domovino«

Pod gornjim geslom je koordinacijski odbor Društva invalidov Ljubljana-Šiška (v sodelovanju s turistično agencijo TTG Ljubljana) organiziral izlet z vlakom in avtobusi v Beograd in do Bara ter Ulcinja. Izlet je bil organiziran skupno za invalide, upokoјence, borce, železničarje in borce za severno mejo.

Na razpis, ki je bil objavljen v TV-15 se je prijavilo preko petsto popotovanja željnih, ker pa je bilo vsem nemogoče ustreči, je bila sprejeta rezervacija za 457 izletnikov. Pasajje tudi številka za organiziranje izredno velika.

Treba je povedati, da že zlepa ni kak izlet tako lepo uspel. Vse od Ljubljane je steklo gladko. Na poti je izletnike spremljala tudi folklorna skupina.

Na beograjskem Topčideru je bil ob razporejanju tudi najtežjih invalidov po avtobusih (za ogled mesta in Avale) vzoren red.

Z vlakom je skupina nadaljevala pot proti Šumadiji, Užicam, Kolašinu in Baru. Pot je vodila preko številnih mostov in skozi imenitne predore, kar je bilo nepozabno doživetje.

Od Bara do Ulcinja potem ni več daleč. Izletniki so prenočevali v hotelu Galeb in Albatros blizu albanske meje.

Na poti so prijetno presenetili prav vsi: prijazno osebje na vlaku, v hotelu, prijazni zdravstveni delavci, vodiči, odlična hrana na vsej poti navsezadnje pa tudi cene v imenitnem hotelu. Tudi natak na hotel vzeti napitnine, kar je bilo še posebno presenečenje...

Podobnih izletov si šišenski invalidi, upokoјenci in vsi, ki so bili tokrat na izletu do Ulcinja – še želijo. Vodičem gre, kar rečeno, vsa hvala, organizatorjem pa se velja priporočiti za bodoče!

EDO HAVKO

KOČEVJE

Krajevni praznik 4. maj

To mestece je bilo v času narodnoosvobodilne borbe 22 krat bombardirano, 80 odstotkov zgradb je bilo porušeni in vendar so prebivalci tega kraja, čeprav izčrpani od prestanega gorja, z velikim navdušenjem in veseljem sprejeli 4. maja leta 1945 pripadnike enot 7. korpusa, ki so Kočevje osvobodili.

V spomin na ta dan praznujejo že nekaj let kraјani KS Kočevje-mesto 4. maj kot svoj praznik. Tudi letošnje praznovanje je bilo svečano. Na slavnostni akademiji, ki je bila v zgodovinskem Šeškovem domu so sodelovali člani KUD »Krešo Rakić« iz Zagreba. Na sporedu je bilo tudi več športnih in ostalih srečanj.

Prebivalci so ob prazniku obujali spomine na dogodke iz časov NOB. Ob prazniku so bila podeljena tudi priznanja najuspešnejšim organizacijam združenega dela in posameznikom.

VIKTOR DRAGAŠ

PRESLADOL

Nismo še rekli zadnje besede

Edi Ivančič iz Presladola nedvomno sodi med tiste mladince, ki svojo pripadnost organizaciji izražajo z delom. Njemu seveda sledijo tudi ostali mladinci, ki jih v krajevni skupnosti Rožno-Presladol ni ravno malo.

»Ja, okrog petdeset mladincev šteje naša mladinska organizacija«, pravi Edi in nadaljuje, »moram reči, da tu pri nas skoraj ne mine akcija, v katero bi ne bili vključeni tudi mladinci. Ponekod slišim, da mladi niso pripravljeni prijeti za delo. Pri nas teh težav nimamo. Krajevna skupnost, gasilci, borci SZDL in mladina smo eno. Lahko se pohvalimo s številnimi opravljenimi deli. Še več bi lahko naredili, če bi bili naši člani zaposleni kje tu v bližini. Tako pa gremo zjutraj eni na delo, drugi v šole ter se vračamo šele popoldan in zvečer. Čaka nas tudi delo na kmetijah, ostajajo pa še proste sobote in nedelje, ki so namenjene našim skupnim akcijam.

Tudi zabavamo se kot pač vsi mladi. Prostor imamo v »Družbenem domu« vedno na voljo. Starejši kraјani nas razumejo, mi pa njih. Dela, ki se ga bomo lotevali skupno v prihodnosti, je še veliko, zagotovo še nismo rekli zadnje besede s tem, ko smo združeno zgradili »Družbeni dom«, potegnili skozi vas asfaltno cesto ter napeljali v nekaj deset hiš vodo!

TU

LJUTOMER-CEZANJEVCI

Slovesno obeležili krajevni praznik

Preteklo nedeljo so v Cezanjevcih pri Ljutomeru slavili svoj krajevni praznik. Ob tem prazniku so počastili spomin na 25 padlih talcev za svobodo pri Ribičevem mlinu v Cezanjevcih. Udeležencem proslave je spregovorila podpredsednica Skupščine občine Ljutomer Anica Novak. Ob tej priložnosti so v Cezanjevcih odprli kulinarčno razstavo in likovno razstavo del amaterjev.

V kulturnem programu proslave so sodelovali pionirski in mladinski pevski zbor, recitatorji OŠ »Ranko Ribič« ter pihalna godba KPD Bučkovci.

Ob spomeniku talcev v Cezanjevcih

LJUBLJANA-ŠIŠKA

Rdeči nagelji v srcih
mladih

Veseli smo pionirjev vseh osnovnih šol v občini Ljubljana-Šiška! Tudi letos so se, kot prejšnja leta, vključili v tekmovanje, ki ga je razpisala komisija za obujanje revolucionarnih tradicij NOB pri občinski konferenci ZZB NOV na temo: Tito-ZK-NOB.

Učenci so se pri sestavljanju pismenih izdelkov in z likovnimi deli vživljali v dogodke, trpljenje in preživeta grozodejstva slovenskega naroda v minuli vojni. Težko je razumeti čas, ki ga sam nisi doživel in si o njem le slišal ter bral. V stikih z nagrajenimi učenci pa smo se prepričali, da je izročilo NOB v mladih srcih vendarle zasidrano, zato smo borci lahko le zadovoljni.

Na razpis so se, razen ene, odzvale vse šole v občini, še zlasti pa je s prispevki presenetila šola vzgojnega zavoda v Smledniku. Že drugo leto so svoje prispevke poslale tudi osnovne šole iz pobratene občine Kavadarci iz Makedonije.

Komisija je prejela skupno 191 izdelkov – 115 likovnih in 76 pismenih. Od teh je izbrala za knjižne nagrade 123 učencev. Med prispelimi deli so se nekatera prav posebno odlikovala, zato so bila izbrana za razstavo v avli Skupščine občine Lj.-Šiška. Pokroviteljica te razstave je bila letos že drugič tovarna Union, ki ji je predsednik komisije za obujanje tradicij izrekel posebno pohvalo.

Pri programu ob podelitvi priznanj so sodelovali tudi učenci glasbene šole Franc Šturm iz Šiške. Sodelovanje sto glasbeno šolo ni le enkratno in menimo, da je vse hvale vredno tako razumevanje vodstva šole kot tudi trud njenih gojencev ob nastopih.

JOŽICA ZOROJA

TRST

Bivši aktivisti OF na izletu
po Bosni

V nedeljo, 23. aprila so odšli bivši aktivisti OF iz Trsta in okolice na tridnevni izlet po Bosni. Želeli so si ogledati kraje, ki so znani iz NOB in povezani z najslavnejšimi bitkami jugoslovanskih narodov. Sem seveda sodi tudi Sarajevo, mesto-heroj in Jajce.

Z aktivisti na pot je odšlo tudi 13 mladincev, ki so na pobudo mladinskega odseka pri SKGZ želeli navezati stike z bosanskimi mladinci.

Pot je vodila skozi Brkine, po jadranski magistrali mimo Bakra, Senja (tu smo imeli prvi postanek), nato pa navzgor proti Liki. Prvi večji kraj v tej novismeri je bil Otočac in nato Plitvice.

Po ogledu omenjenih krajev in po počitku je skupina nadaljevala pot proti Drvarju.

V tridnevnem izletu so tržaški aktivisti in mladinci videli vse kraje, ki so jih imeli v načrtu, bili so zadovoljni s potjo in vodstvom tovariša Abrama, ki jih je sproti seznanjal z zanimivostmi krajev.

STANKO ANDOLŠEK

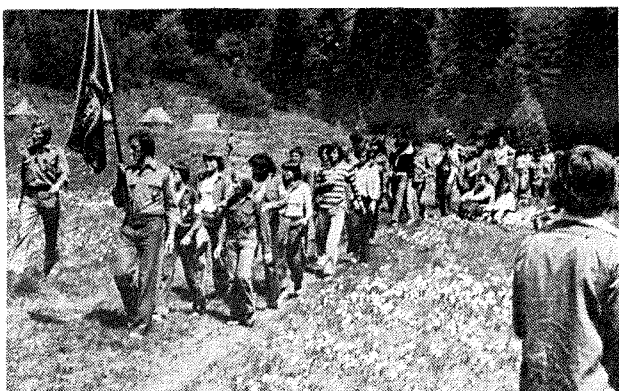
CELOVEC

Obiskali so nas borci s
Koroške

Večja skupina bivših borcev NOV in POS s Koroške je pod vodstvom Weiss Janeza, člana glavnega odbora Zveze koroških partizanov iz Celovca (Klagenfurta) v času od 29. aprila do 10. maja letos, v lastni režiji s Kom-pasovim avtobusom, obiskala številne kraje v Jugoslaviji. Iz dneva v dan, od kraja do kraja nova doživetja in spomini: Beograd, Djerdap, Kragujevac, Skopje, Bitola, Ohrid, Peč, Cetinje, Dubrovnik, Mostar, Sarajevo, Jajce, Drvar, Plitvička jezera, Ljubljana in drugi kraji so se vsem udeležencem globoko vtisnili v spomin. Sobotni izlet iz Koroške pa še posebej ne bodo pozabili pristrčnih sprejemov in srečanj z borci v Beogradu, v Skopju, Dubrovniku in v Ljubljani, saj so ta srečanja najboljši dokaz, da bratstvo in enotnost, skovano v času narodnoosvobodilnega boja, ne bo nikoli omajano in da imajo naši koroški soborci in naši manjšini, slovenska in hrvatska v Avstriji, v naših narodnih in narodnostih veliko podporo v pravičnem boju za svoje narodnostne pravice. Skratka, ta obisk v naši deželi je po besedah udeležencev enkratno doživetje ter prepričljiv dokaz progresivnega razvoja socialistične samoupravne Jugoslavije in tovarštva do soborcev iz Koroške.

D. Žvab

JESENICE

Prispevek ohranjanju
tradicij

Mladina jeseniške občine se pripravlja na pohod in proslavo na Pristavi. Oboje pripravljajo jeseniški mladinci kot že tradicionalno akcijo skupaj s člani ZZB NOV, lovskimi družinami.

Na fotografiji je posnetek z lanskega pohoda.

PRISTOV

DOMŽALE

VI – izlet na morje

Komisija za vprašanja vojaških invalidov pri občinskem odboru ZZB NOV Domžale je organizirala za odbornike krajevnih organizacij zveze vojaških invalidov 22. 4. 1978 enodnevni izlet v Portorož, Piran in Strunjan.

Namen izleta je bil, da se odborniki med seboj spoznajo. Že takoj ob odhodu je med izletniki zavladala dobra volja, ki je potem prevladovala ves dan. Med vožnjo je o nekaterih krajih na poti spregovoril tovariš Bojan Bogataj.

Prvi postanek je bil na gradu Socerb – žal pa ni bilo mogoče občudovati prelepega pogleda na Trst, ker je bil grad zaprt. V Portorožu in Piranu so si izletniki ogledali krajeve zanimivosti in nadaljevali pot do Strunjana. Tam so jih lepo pričakali predstavniki Doma vojaških invalidov in jim razkazali dom z okolico.

Po prostem popoldnevu v Strunjanu so se Domžalčani zadovoljni in dobro razpoloženi vračali proti domu, v želji, da take izlete še ponovijo in jih tudi ostalim članom organizirajo.

ŠTEFAN KMETIČ

NOVAGORICA

Prva seja OO ZZB NOV
Nova Gorica

Na prvi seji OO ZZB NOV Nove Gorice v novi sestavi, ki je bila v aprilu, so podčrtali, da se bo novogoriška zveza borcev še naprej aktivno vključevala v vse oblike družbenopolitičnega dela, v prvi vrsti pa v okviru SZDL. Posebno skrb bodo posvetili uresničevanju sprejetih smernic in sklepov partijskih kongresov in borčevske skupščine. Sem sodijo v prvi vrsti razvijanje revolucionarnih tradicij med mladino, delavstvom v delovnih organizacijah in med občani v krajevnih skupnostih. Tudi zdravstvenemu varstvu svojih borcev bodo v bodoče posvečali vso skrb. Upajo tudi, da bodo uspešno dokončali akcijo v zvezi s priznavanjem posebne dobe borcev prekomorskih enot in tistih, ki po noveli zakona to urejajo s pričami. Pospešeno bodo reševali še nerešeno stanovanjsko problematiko svojih članov.

Med svojimi nalogami za delo v prihodnje so novogoriški borci načrtovali tudi nadaljevanje uspešnega sodelovanja z organizacijo ANPI onstran naše meje (tudi v zvezi z osimskim sporazumom).

Nadalje vstevajo novogoriški borci med svoje naloge pospešeno aktivnost pri zbiranju zgodovinskega gradiva, sodelovanje z domicilnimi odbori Gradnikovcev, VDV-jevcev, borcev za severno mejo in z domicilnim odborom bataljona Simona Gregorčiča, ki imajo v novogoriški občini domicil.

Odbor je za svojega predsednika izvolil Mirka Remca, za podpredsednika Jožo Pahorja in za sekretarja dosedanjega sekretarja OO ZZB NOV Nova Gorica Franca Vidiča; hkrati so imenovali deset komisij, katerih načrtovano delo je zelo obsežno.

MILE GOJKOVIČ

NOVAGORICA

ANPI in ZZB odraz
trdnega prijateljstva

Komisija za stike z zamejstvom pri občinskem odboru ZZB NOV Nova Gorica si prizadeva poleg sodelovanja z ANPI iz Gorice in Vidma sodelovati tudi z ostalimi odbori organizacije iz notranjosti Italije, ki večkrat organizirajo izlete v Slovenijo preko Nove Gorice. Dne 22. aprila so člani omenjene komisije pri OO ZZB NOV Nova Gorica sprejeli večje število članov ANPI in njihovih sorodnikov ter prijateljev, ki so se z avtobusi pripeljali iz Ravenne.

V hotelu Argonavti je skupino v imenu ZZB NOV Nova Gorica pozdravil predsednik komisije Franc Pajntar-Močnik ter jim zaželel dobrodošlico. V imenu organizacije ANPI iz Ravenne se je za topel sprejem zahvalil njihov predsednik (borec 128. brigade Garibaldi). V prisrčnem pogovoru so se italijanski tovariši zanimali za naš sistem samoupravljanja in politiko neuvrščeniosti. Dotaknili so se tudi osimskega sporazuma.

Naslednjega dne so ANPI položili v Solkanu venec pred spomenik padlim borcem. Predsednik ZB Solkan tovariš Zdravko Bašin jim je opisal zgodovino tega kraja in jim predstavil lik narodnega heroja Jožeta Srebrnič, ki je bil kot član KP Italije izvoljen v rimski parlament.

Italijanski gostje so se nato odpeljali v Cerkno. Tam so jih sprejeli predstavniki ZB Cerkna. Po polaganju venca h kostnici (posvečeni 739 padlim borcem, talcem in žrtvam – med njimi 95 garibaldincev in 176 borcev neznanih imen) je skupina obiskala še bolnišnico Franjo.

Teden dni za obiskovalci iz Ravenne je prispela v Novo Gorico še skupina članov ANPI iz Brescie. Ta skupina je obiskala tudi Postojnsko jamo. V tej skupini je bilo bivših partizanov, borcev 122. brigade Garibaldi »Antonio Gramsci«, ki je bila zadnje boje 19. aprila leta 1945 v bitki imenovani »la battaglia di Sonclino«.

IVO GABRIJELČIČ

Skupina članov ANPI iz Brescie s svojci in prijatelji v Novi Gorici 30. aprila 1978

ŠOBEČ

Prvi maj pri Šobcu

Na prvomajski proslavi pri Šobcu na Gorenjskem je zbranim spregovoril Stefan Nemec, ki je ob tej priložnosti orisal uspehe delovnih ljudi radovljiške in jeseniške občine. V nadaljevanju je predsednik radovljiškega občinskega sindikalnega sveta Marjan Vrabec izročil za služnim delavcem iz radovljiške občine srebrne značke sindikata za leto 1978.

Sledil je kulturni program. Kljub slabemu vremenu se je proslave udeležilo mnogo ljudi.

BRANKO BLENKUŠ

IDRIJA

Zbiranje gradiva o NOG

O razvoju in aktivnosti narodnoosvobodilnega gibanja v severnoprimorskem okrožju OF je končno zbranega ogromno zgodovinskega gradiva. Čeprav so pričeli z zbiranjem v že zelo odmaknjenem času, je aktivistom severnoprimorskega okrožja uspelo zbrati in zapisati dogodke in drugo aktivnost zelo popolno.

Pred tremi leti je namreč domicilni odbor severnoprimorskega okrožja, ki ima sedež v Idriji, imenoval komisijo za zbiranje tega zgodovinskega gradiva, kar so posamezniki izpolnili zelo natančno in dosledno. Pred dnevi je ta komisija na svoji seji sklenila, da bodo pritegnili še nekatere sodelavce iz krajev, ki še niso dobro obdelani, ker bodo tako lažje preverili resničnost zapisanega.

V mesecu maju se bo sestal domicilni odbor severnoprimorskega okrožja OF pri občinski konferenci SZDL v Idriji. Takrat bodo člani komisije poročali o svojem delu.

JANEZ JERAM

LJUBLJANA

Obrambni dan na osnovni šoli Danile Kumar

Učiteljski kolektiv osnovne šole Danile Kumar je v soboto izvedel obrambni dan za učence šole ob pomoči rezervnih vojaških starešin iz krajevnih skupnosti Urške Zatle, Stožice, Jezica in Savlje-Kleče, ki jih obsega sedanjí šolski okoliš. V jedilnici šole so se že ob pol osmih zbrali naborniki, rezervni vojaški starešine in enota vojakov iz vojašnice Ljuba Serčerja. Predstavniki RVS in družbenopolitičnih organizacij so najprej pozdravili nabornike, ki letos odhajajo v JLA. Dekleta so jim podelile rdeče nageljne, nato je med naborniki, starešinami in vojniki stekel sproščen razgovor. Ob osmi uri je zvonec označil alarm. Učenci in vsi ostali so se postrojili pred šolo, od koder so odšli k Savi. Peti in šesti razredi so si tukaj ogledali razstavljeno pehotno orožje, mine, tromblome, radijske postaje, športno orožje, priprave rdečega križa in postavljanje šotorov. Nato so ti razredi po skupinah z učitelji in rezervnimi starešinami odšli na Rašico. Med potjo so jim rezervni starešine pojasnili orientiranje s kompasom in zemljevidom. Na Rašici je bil sredi vasi zbor pred spomenikom, kjer je šolarjem o dogodkih iz NOB spregovoril borec rašiške čete. Po kratkem oddihu so se učenci skozi gozdove in ob Savi vrnili na poligon za Savo.

Med tem časom je bilo na poligonu tekmovanje med učenci sedmih in osmih razredov. Vsi so si ogledali pehotno orožje in se poučili, kako se z njim ravna. Prav tako so se poučili, kako se postavljajo šotori in daje prva pomoč. Na koncu je bilo streljanje z zračno puško, vojaki pa so pokazali osnovne vojaške veščine. Na poligonu so sodelovali tudi naborniki.

Prvi in drugi razredi so odšli mimo gramozne jame, kjer so jim predstavniki ZZB NOV govorili o dogodkih iz let NOB, do spomenika padlih talcev na Žalah, kjer so borci prav tako obudili spomine iz dni NOB. Tretji in četrti razredi pa so se odpeljali k Urhu, kjer so jim borci obudili spomine na krvoločno početje bele garde.

STEVO JAVOR

ŠMARTNO OB PAKI

Izlet v Bosno

Združenje borcev NOV Šmartno ob Paki je za praznične dni organiziralo izlet v Bosno in Hercegovino, kjer so si borci ogledali kraje, pomembne iz časov narodnoosvobodilnega boja. Izleta z vlakom, denarno so ga podprle številne delovne organizacije, se je udeležilo nad šestdeset odstotkov članov borčevske organizacije v Šmartnem ob Paki, ki se organizatorjem najlepše zahvaljujejo za prijetno doživetje.

ZORKO KOTNIK

VELIKA POLANA

»Za svobodo in boljšo bodočnost...«

Tako se začenja napis na spomeniku sedmim borcem in talcem sredi vasi. Spomenik redno vzdržujejo borci KO Velika Polana, mladinci, šolarji in krajanj.

Besedilo in foto: JOŽE ŽERDIN

Rubriki »Sto šol – sto junakov« in »Korenine in razvoj belogardizma in domobranstva na Gorenjskem« zaradi tehničnih ovir v tej številki ne objavljamo. Bralcem se opravičujemo.

PRVI KOLESARSKI TRIM TV-15

Uredništvo TV-15 prireje v četrtek, 18. maja letos prvi kolesarski trim pod geslom »vsi na kolo za zdravo telo«. Člani našega uredništva in Založbe Borec bodo štartali v Grosupljem ob 16. uri. Vabimo vask vzpodbujanju! Uredništvo TV-15

LENDAVA

ZRVS zavzeto in resno

Pred nedavnim se je izteklo štiriletno mandatno obdobje občinskega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin. Na občnem zboru so ugotavljali, da je bila v preteklem obdobju angažiranost članstva, zlasti v obrambnih pripravah v krajevnih skupnostih, dobra. Na področju lendavske občine je 5 osnovnih organizacij ZRVS. Ze v preteklem obdobju so se njihovi člani zavzeto idejnopolično izraževali, v prihodnjem obdobju, tako obeta program dela, pa bo v delu na tem področju zajeto prav vse članstvo. Ugotavljajo, da je delavnost članstva ZRVS v lendavski občini vsako leto boljša.

Novi predsednik občinskega odbora ZRVS v Lendavi za prihodnje mandatno obdobje je postal tovariš Branko Varga.

JOŽE ŽERDIN

DRAGATUŠ

Spomin na leto 1935

Prebivalci dragatuške krajeвне skupnosti obudijo ob prvih majskih dneh spomine na mnoge dogodke iz obdobja pred drugo svetovno vojno in časa NOB. Peti maj je njihov krajevni praznik v spomin na leto 1935, ko je ob volitvah padel pod orožniškimi streli kmet Jože Gorše iz Sel pri Dragatušu. Na ta dan so leta 1944 sovražna letala bombardirala Dragatuš, misleč, da bodo uničila glavno poveljstvo narodnoosvobodilne vojske in POS. Čeprav je bilo tedaj pol vasi porušene in je bilo tudi nekaj žrtev, sovražnikov načrt ni uspel.

Kakor vsa prejšnja leta, je bilo tudi letošnje tekmovanje skromno a pristrčno –iko, ki obuja in prenaša spomine na obdobje revolucionarnega boja za svobodo na mladi rod.

VIKTOR DRAGAŠ

LOGATEC

Aktivno planinsko društvo

Planinsko društvo v Logatcu se redno udeležuje spominskih pohodov na razne slovenske vrhove, znane iz NOB. Množično so se udeležili letošnjega tretjega pohoda na Porezen in kljub zelo slabemu vremenu vsi prišli na cilj. Udeležili so se tudi pohoda na Stol in dva člana sta prejela zlati znački. Tudi pri pohodu na Snežnik je sodelovalo lepo število planincev.

FRANCKA KAVČIČ

V TISKOVNI SKLAD TV-15 SO PRISPEVALI

ZZB NOV – občinski odbor Jesenice	2.000.00
Krajevna organizacija ZB NOV Dol. Zemon	650.00
Ivan MEZGEC, Kraigherjeva 9. Postojna	449.80
Miran BERETIČ, Streliška 3. Ljubljana	432.50
ZZB NOV – občinski odbor Zagorje	1.000.00
Sklad za financiranje potreb SLO Velenje	10.000.00
ZZB NOV – občinski odbor Nova Gorica	5.000.00
Republiški sekretariat za ljudsko obrambo SRS	10.000.00
Skupščina občine KOPER	1.000.00
ZZB NOV – občinski odbor Ilirska Bistrica	500.00
ZZB NOV – občinski odbor Ljubljana-Center	2.000.00
Kraj.org. ZB Janeževo brdo-Ilirska Bistrica	150.00
Ivan Korošec, Devinska 11. Sežana	150.00
KO ZB Vrtovče-Branik	497.00
Francka Kisovec, Jevnica 10. Kresnice	100.00
ZZB NOV – občinski odbor Ljubljana-Bežigrad	10.000.00
ZZB NOV – občinski odbor Velenje	1.000.00
Peter KRANJC, Kraljevice 103 ob Rotli	190.00
Drago KOVAČIČ, Ilirska 32. Ljubljana	100.00

Viktor VUK, Prvomajska 4. Litija	40.00
Ljudmila GIONETTI, Jarška 16. Ljubljana	150.00
Mirko REŠEK, Prijateljstva 21. Ljubljana	100.00
Anton JEŽ, Staretova 21. Ljubljana	500.00
Tončka BRENCIČ, Obirska 27. Ljubljana	200.00
Jože LAHARNAR, Planina 23. Kranj	20.00
Ivanka PRIMOŽIČ, Nova vas 45. Žiri	140.00
Krajevna organizacija ZB NOV in VVI Orehek-Cerkno	100.00
Zora COLARIČ, Celovška 103. Ljubljana	50.00
Jaša KRAŠOVEC, Srebrnjak 33. Zagreb	20.00
Vida KLATZER, Pahorjeva 10. Koper	200.00
Ludvik TROHA, Trg zbora odposlancev 1. Kočevje	10.00
Metka REKEF, Mengeška 24. Mengeš/20.00	
Taboriščnice taborišča Ravensbrück-Belzig	400.00
Viktor VRABEC, Kosovelova 1. Izola	700.00
Silva KOVAČ, Kristanova 10. Ljubljana	100.00
Cilka ARKO, Šibeniška 18. Ljubljana	70.00
Jože ZAJC, Izanska 139. Ljubljana	20.00
Drago KAJFEŽ, Poljane nad Škofjo Loko	95,15

Krajevna organizacija ZB Gor. Petrovci	450.00
Danilo PERČIČ, Adamičeva 3. Ljubljana	224.90
Drago MIKLAVEC, Sadjarska 3. Maribor	173.00
Janez ŠMITEK, Kropa 93.	129.75
Srečko ŠORLI, Blejska Dobrava 10. Jesenice	441,15
Osnovna šola »Petra Kovačiča« Škofja Loka	302,75
Pavla LEBAN, Poljubinj 84. Tolmin/173.00	
Rezka RAZDRIH, Vrhnika 7. Staritr/Ložu	216.25
SALDOTISKOVNEGASKLADA 1. I. 1978	164.480.00
PRISPEVKI DO 13. 4. 1978	16.405.15
DOTACIJAROZZBNOVSLOVENIJEZA 1978. LETO	190.000.00
SKUPAJ SREDSTVA NA TISKOVNEM SKLADU	370.885.15
NAKAZILO TV-15 DNE 20. 3. 1978	300.000.00
SALDO SREDSTEV NA SKLADU 13. 4. 1978	70.885.15

Brigadirjem – veteranom
še enkrat

Občinski konferenci ZSMS Domžale in Kamnik namera-
vata letos v mesecu juliju organizirati **srečanje mladine
delovne brigade »Jože Pirš-Luka« in drugih veteranov v
mladinskih delovnih brigadah ter okrajnih funkcionar-
jev SKOJ in mladih iz let 1946–1950.**
Imenovane prosimo, da v prijavi navedejo točen naslov in
druge podatke o svoji udeležbi na mladinskih delovnih
brigadah. Prosimo tudi, da nam pošljete gradivo iz MDA,
kot so brigadne izkaznice, fotografije iz mladinskih delov-
nih brigad, diplome itd. v originalu ali fotokopirano, kar
potrebujemo za razstavo.
Prijave pošljite na naslov: **Občinska konferenca ZSMS
Kamnik, Titov trg 1, Kamnik.**
Iniciativni odbor

»Tovarišica Marja,
nalogo imaš, da ga
rešiš!«

Kateri odbor OF oziroma vojaška enota je jeseni 1942. leta
(prve dni oktobra) napotila mlado aktivistko v gradbeno
pisarno mojega pokojnega očeta Pavla Brena v Kranju, kjer
sem bila v službi. Prišla je s sporočilom, da je tovariš Janez
Paternelj, doma iz Delnic pri Poljanah in predvojni kolesar-
ski prvak, zaprt v škofovskih zaporih, brez predhodnega
zaslišanja, obsojen (drugi dan ob 10. uri dopoldne) na smrt
na vešalih.
Nalogo: »Tovarišica Marja, nalogo imaš, da ga rešiš!« je
reportirala po vojaško, s triglavko na glavi.
Prosim, če imenovana aktivistka še živi oziroma kateri
izmed tovarišev imenovanega odbora OF, ki me je poslal
v to akcijo, da mi sporoči na naslov: Marja Košir-Bren,
64280 Kranjska gora, Borovška 37.

Rešitev križanke 162.

VODORAVNO: steklo, terakota, amol, lev, retorika, Žiri,
stan, arnika, ČT, Trakl, anatom, UN, Rodopi, katran, stasi-
tost, Aziati, Komen, recepis, IK, aromatik, bilo, kos, ester,
ovca, ata, navoj, inč, Nen, one, Ann, indic, stranka, Lazo,
Tito, Al, len, moška, Ema, obutev, in, rakla, Sket, ral,
kamenina, rosomah
Keramično vazo bosta prejela:
Jože OBLAK, Srebrničeva 74, p. 65280 Idrija – nagrado bo
prejel po pošti in
Bojko BUČAR, iz Ljubljane, Valvazorjeva 1, ki se naj
zglasí v poslovalnici Založbe BOREC v Ljubljani, Titova c.
17, kjer ga čaka nagrada.
Obema nagrajencema naše iskrene čestitke z željo, da v
krog reševalcev naših nagradnih križank pritegneta svoje
prijatelje in znance.
Uredništvo in uprava TV-15

Borcem in aktivistom
NOB

V tem letu bo zgrajen v Novem mestu muzej narodnoo-
svobodilnega boja in ljudske revolucije, ki naj ohrani
pričevanje o dogajanjih na Dolenjskem. **Udeležence revo-
lucije na Dolenjskem vabimo k sodelovanju, tako pri
postavitvi stalne zbirke, kakor tudi pri zbiranju še preo-
stalega dokumentarnega gradiva iz tega obdobja.**
Za potrebne informacije se obračajte na: **Dolenjski
muzej, oddelek NOB, Novo mesto, Muzejska 7 ali pa na
odbor aktivistov novomeškega okrožja v Ljubljani.**
**Odbor za izgradnjo muzeja NOB
in ljudske revolucije Novo mesto**

Poizvedba

Borce Šlandrove brigade, ki so doživeli veliko borbo na
Miniplanini v začetku marca 1945, prosim, **če se kdospomi-
nja borca Mihana Kotnika, ki je bil v tej borbi ranjen v
desno roko.** Potrebujem pričo za uveljavljanje vojaške
invalidnosti, naslove pa naj sporočijo na združenje voja-
ških invalidov v Črni na Koroškem.
ZVI Črna na Koroškem

Vabimo na delovno
akcijo »Posočje 78«

Domicilni odbor Briško-beneškega odreda Nova Gorica
poziva vse borce in aktiviste, ki so se borili na tem teritoriju,
**da se udeležijo delovne akcije »Posočje 78«, ki bo v soboto
– 27. maja 1978 v vasi Čezsoča pri Bovcu – ob 8. uri.**
Zaradi organiziranja prevoza z avtobusi in drugimi pre-
voznimi sredstvi, pošljite prijave o udeležbi čimprej svojim
sekcijam oziroma poverjenikom, kjer boste dobili po-
drobna pojasnila.
**Odhod avtobusa iz Ljubljane s Trga osvoboditve ob
5.15. uri in iz Pirana ob 4.30. uri.**
Domicilni odbor Briško-beneškega odreda

Vsem, ki so se med
vojno zdravili na Malti

Sekcija ranjencev, ki so se med vojno zdravili na Malti in
ki deluje v Splitu (ZZB NOV, Livanjska 5), pripravlja
srečanje.
Na Malti so se zdravili borci iz Bosne, Dalmacije in Like,
tudi Slovenci. Štirinajst naših tovarišev je za vedno ostalo
na Malti... **Prosimo, da nam javite svoje naslove in
posredujete gradivo (fotografije ali kaj drugega), ki vam
je ostalo kot spomin na te dni.**
Miroslav Vrančič
ZZB NOV Split
Livanjska 5

Borcem Gorenjskega
odreda

Odbor Gorenjskega odreda vabi borce tega odreda, da se
**udeležijo skupščine borcev Gorenjskega odreda, ki bo v
petek, 19. maja 1978 ob 16. uri, v Domu JLA v Kranju.**

Borcem 3. bataljona 1.
brigade VDV

Borce 3. bataljona vabimo na **tovariško srečanje s kul-
turnim programom, ki bo na dan krajevnega praznika
Mirne na Dolenjskem – 4. junija 1978 ob 13. uri.**
Zbrali se bomo pred novo osnovno šolo v Mirni. Posebnih
vabil ne bo.
**Odbor 3. bataljona 1. brigade VDV
in družbenopolitične organizacije
Mirna na Dolenjskem**

Opozarjamo na pohod po
poteh Kokrškega odreda

Združenje borcev Žirovnica in aktiv Kokrškega odreda
tudi v letošnjem letu, 25. maja, pripravlja pohod mladine
borcev po poteh Kokrškega odreda in sicer v dolini Završ-
nice – sodelovali bodo učenci in mladina iz osnovnih šol
Žirovnica, Lesce, Radovljica in Begunje. Pohod bo toliko
bolj slovesten, saj prav v teh dneh po vsej domovini
proslavljamo Titov rojstni dan.

Majhni...
zrasli smo v
brigado

3

Tako je s to odredbo obnovljen Zapadnodolenjski
odred predstavljal razmeroma majhno in pomanjkljivo
oboroženo partizansko enoto, ki ji je bilo dodeljeno zelo
veliko operativno območje. Raztezalo se je od Ljubljane
po progi do Lašč, vsa Suha krajina, po grebenu Malegore
do Smuke in Dvora, ob Krki do Novega mesta, nato
proga Novo mesto–Trebnje, po Mirnski progi do Sentru-
perta in na nemško mejo ter po njej nazaj do Ljubljane.
V ustanovitvenem povelju se naroča ZDO-u še
sledenče:

»To, da imajo odredi določene teritorije pa nikakor ne
pomeni, da ne bi šel odred na sosednji teritorij, če se bo
pokazala potreba... Današnje odrede se mora smatrati
za pokretne v tem smislu, da se ne sme vsesti na določen
kraj, da mora biti v okviru svojega sektorja v gibanju...«

Obenem so z določitvijo teritorija in načina gibanja,
bile določene tudi najvažnejše naloge, vsebina delova-
nja in taktika gibanja. Vse to je moralo ustrezati ra-
zmeram, potrebam in nalogam tistega časa, vojaškim in
političnim prilikam v Sloveniji ter še posebej živ-
ljenjskim interesom in zgodovinskemu poslanstvu na-
rodnoosvobodilnega gibanja pri nas.

Ko danes, petintrideset let po omenjenih dogodkih
vrednotimo delavnost in pomembnost ZDO-a, lahko s
ponosom ugotavljamo, da je zadane naloge opravljal
dostojno, jih izpolnjeval z zavestjo in zavzetostjo, z
napori in žrtvami, prispeval za skupni cilj tisto in toliko,
kolikor je bil sposoben in imel moči v sebi. Na svoji poti
pa je poznal tudi primere površnosti, malodušja in
bojazljivosti, vse, kar lahko doživi še tako klen človek.
Vselej bomo lahko rekli, da je bil ZDO pri dobrih in
poštenih ljudeh priljubljen, v očeh sovražnika pa upo-
števan.

Površno in bežno pregledano kronološko zaporedje
nekaterih njegovih doživetij, nam vsaj delno lahko
prikaže ZDO v luči tehle dogodkov:

– 18. septembra 1942 dobi svojo prvo operativno
nalogo, da skupaj z enotami Gubčeve in Cankarjeve
brigade sodeluje v očiščevalni akciji proti porajajočim
se vaškim stražam v Suhi krajini, ki sta jih okupator in
bela garda ustanavljala ob svojih ofenzivnih pohodih.

– 1. oktobra 1942 prekorači ZDO reko Krko in krene
za sektor Ajdovec–. Brezova reber. Tu so pripadniki
njegovga 1. bataljona opravili nekajdnevni politični
seminar po določenem programu.

– 8. oktobra je bil pri ZDO pomočnik komandanta
Glavnega poveljstva, ko je bil na terenskem obhodu
enot. V svoje poročilo je poleg ostalega zapisal, da šteje
odred trenutno 156 mož.

Istega dne doživi odred na Frati prvo letalsko bombar-
diranje, vendar pri tem ni imel žrtev.

– 24. oktobra 1942 izgubi odred prvega četrtega ko-
mandirja. Za uspešen napad na italijansko fašistično
patroljo iz zasede pri Kandiji blizu Novega mesta, je dal
življenje mlad komandir 1. čete II. bataljona priljubljeni
tovariš Srp.

Kmalu zatem se premakne štab ZDO s svojim 1.
bataljonom čez progo Ljubljana–Novo mesto in utabori
na območju Tihaboja, med Mirno in Sv. Križem (sedaj
Gabrovka). Po tem času si sledijo med drugimi tudi te
njegove akcije:

– 2. novembra uspešen napad na vlak v bližini postaje
Mirna

– 9. novembra uničenje gradu Grič nad Mirno, da se je
s tem preprečila namestitve bele garde v njem, kar je bilo
zelo važno. Že je bilo omenjeno, da je bil 3. bataljon ZDO
s posebnimi nalogami na položajih v neposredni bližini
Ljubljane. Iz ohranjenih poročil komande bataljona je
razvidno, da je ta odredova enota ves mesec november in
v decembru 1942 vse do odhoda iz sestava ZDO, skoraj
vsak dan in z vsako svojo četo ali vodom izvrševala
manjše ali večje vojaške akcije. Napadala je postojanke,
patrole, zasede in važne objekte bele garde in italijanske
vojske v krajih in okolici Police, Dola, Bizovika, Pod-
lipoglava, Kašlja, Sostra, Javorja, Dobrunja, Vevč in
drugje. S tem je 3. bataljon zadajal pomembne vojaške in
politične udarce predvsem naraščajoči beli gardi, varo-
val in vzdrževal življenjsko važen kanal med skoraj
neprodušno blokirano Ljubljano in ostalim slovenskim
ozemljem, zavednemu prebivalstvu Ljubljane pa netil
in dvigal duha odpora proti okupatorju in domačim
izdajalcem.

Da bi obvladal strateško in politično važen terenski
trikot Žužemberk–Novo mesto–Trebnje–Žužemberk,
je štab ZDO izločil iz sestava 1. bataljona 26 borcev in
bork ter 24. decembra 1942 ustanovil tako imenovano
»Jurčetovo« četo (komandir Avgustin Vovk-Jurče). Le-
ta je odšla 17. januarja 1943 na novo določeno operativno
območje, ob tem pa je prevzela v varstvo prevoz okrog
dvajsetih ranjencev, ki jih je naslednjega dne in po zelo
napornem prevozu izročila osebju sprejemne am-
bulante v Selih pri Grčevju za Trško goro.

se nadaljuje

Janez Adlešič

V 80 letu starosti je januarja umrl Janez Adlešič iz Čudnegasela pri Črnomlju. Takoj po razpadu stare Jugoslavije se je vključil v boj proti okupatorju. V njegovi hiši so se že leta 1942 shajali znani organizatorji upora. Istega leta je bil odpeljan na Rab, kjer se je vključil v rabsko brigado. Ko se je vrnil domov je pomagal partizanom, v njegovi hiši so vedno našli zatočišče.

Ana Cuznar

Na Vranovičih pri Črnomlju je umrla Cuznarjeva mama v visoki starosti 89 let. Že v stari Jugoslaviji so vnjeni hiši dobili prenočišče ilegalci in komunisti, ki so delali kot aktivisti in bili preganjani od žandarmerije. Tudi po razpadu stare Jugoslavije je takoj, čeprav že v letih, delala za OF. Po kapitulaciji Italije je bila v odboru AFŽ. Spomin na njo bo vedno ostal.

Franc Švajger

Na pokopališču v Vojni vasi smo se poslovili od Rojcevega Franjota, ki se je rodil 1913 v Črnomlju. Za časa NOB je vedel kje je njegov prostor in že v letu 1942 pomagal OF. Vključen je bil v delo mestnega odbora OF. Še dolgo se ga bomo spominjali posebno pa stari Črnomaljci.

Tončka Škof

Stara komaj 56 let nas je prežgodaj zapustila Škofova Tončka. Od nje smo se poslovili marca na pokopališču v Vojni vasi pri Črnomlju. Tončka je bila zelo naprednega mišljenja in zato je druga svetovna vojna ni našla nepripravljeno. Za NOB je začela organizirano delati leta 1942. Imela je zvezo s partizani in skrbela za nabavo sanitetnega materiala. Bila je tudi bolničarka v bolnišnici v Kanižarici.

Alojz Stopar

Rodil se je leta 1921 v Račici pri Ilirski Bistrici. Kot 20 letni fant je bil poslan na fronto v Afriko. Po izkrcanju v Italiji se je pri Bariju srečal s partizanskimi borci, ki so bili na zdravljenju in se jim priključil. Vključen se je v 4. prekomorsko in pozneje v Gradnikovo brigado. Avgusta leta 1944 je bil sprejet v SKOJ in julija leta 1945 v KP. Za svoje zasluge je bil odlikovan.

Anice Perovšek

Izgubili smo tovarišico Anico Perovšek. Leta 1942 je postala skupaj s svojim možem aktivistka OF na področju rajona Grosuplje. Zelo aktivna je bila v povojni graditvi in v družbenih organizacijah na terenu. Od nje smo se poslovili v začetku marca na ljubljanskih Žalah.

Franc Sok

Na ljubljanskih Žalah smo se aprila poslovili od Franca Soka. Doma je bil iz Male vasi pri Ptujju. Med vojno je bil v nemškem ujetništvu od koder se je leta 1944 vrnil in takoj odšel med partizane. Bil je borec Šercerjeve brigade. Po vojni je bil v vojaškem sodstvu in kasneje v civilnem. Bil je sodnik Vrhovnega sodišča v Ljubljani in nosilec več odlikovanj.

Ivan Matičič

V 54 letu starosti je umrl Ivan Matičič. Rodil se je na Notranjskem. Na domačem terenu je deloval kot mladinec od koder je odšel v gorenjski škofjeloški odred. Osvoboditev je dočakal kot borec v edinicah KNOJ. Od njega smo se poslovili februarja na ljubljanskih Žalah.

Alojz Perc

Alojz Perc se je rodil 1928 v Gornji vasi. V NOV je bil aktivno od leta 1944 v 13. brigadi Mirka Bračiča. Po vojni je bil vzoren kmetovalec. Od njega smo se poslovili na pokopališču v Šentvidu pri Grobelnem.

Anton Strašek

Na pokopališču v Šmarju pri Jelšah smo se marca poslovili od Antona Straška. Rodil se je leta 1909 v Stranju. Za časa NOV je aktivno delal od leta 1944. Bil je v Kozjanskem odredu. Po vojni je bil zaposlen pri LIP »Bohor« v Šentjurju. Za svoje zasluge je bil odlikovan.

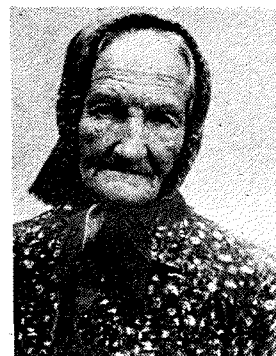
Angela Ahačič

V Vojni vasi pri Črnomlju smo se poslovili od Ahačičeve mame. Rodila se je v Črnomlju pred 89 leti. Ves čas okupacije je bila njena hiša zatočišče partizanom in aktivistom OF. Zbirala je razni material in ga čez blok prenašala partizanom. Za svoje delo med NOB je bila odlikovana.

Jože Istenič

Po dolgi in težki bolezni smo se februarja poslovili od Jožeta Isteniča iz Planine pri Rakeku. Izhajal je iz napredne delavske družine. Takoj po okupaciji je začel sodelovati z NOG v Planini. Leta 1942 je bil aretiran, zaprt in interniran v Rencici, Padovo in Gonars. Ob kapitulaciji Italije so ga Nemci ujeli in odpeljali v nemška taborišča, kjer je bil do konca vojne.

Rozalija Miklavčič

Umrla je Rozalija Miklavčič. Rodila se je v Podbočju pred 85 leti. Med NOB je živel v Orehovcu pri Kostanjevici. Kljub tem, da se je komaj preživljala je bil njen dom zavetišče partizanom in aktivistom in delila z njimi vse kar je imela. Pokopali smo jo v Kostanjevici.

Mirko Kramarič

Od Mirka Kramariča smo se poslovili na pokopališču v Vojni vasi pri Črnomlju. Rodil se je leta 1906 v Črnomlju. Leta 1941 se je priključil OF in bil ves čas vojne zelo aktiven. Za zasluge med NOB in po vojni je bil odlikovan. Še dolgo se ga bomo spominjali.

Klara Rošer

Decembra lanskega leta je umrla Klara Rošer, ki je bila rojena leta 1898 v Paškem Kozjaku, kjer je tudi živel. Partizanom je delila kruh in druge potrebščine. Njeni gostje so bili največkrat borci XIV. divizije.

SAMOUPRAVNA
STANOVANJSKA
SKUPNOST
LJUBLJANAKomisija za reševanje
stanovanjskih vprašanj
udeležencev NOV
OBJAVLJA

v skladu z določilom 8. člena Odloka o načinu upravljanja s sredstvi družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu za udeležence narodnoosvobodilne vojne in načinu reševanja stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV

LISTO
UPRAVIČENCEV ZA
DODELITEV
POSOJIL

OBČINA

LJUBLJANA-BEŽIGRAD

1. BREZOVAR Rado, Šarhova 30
2. DORNIK Miha, Verdnikova 44
3. FURLAN Silvester, Ulica pohorskega bataljona 225
4. MRZLIKAR Vinko, Triglavska 47
5. PRELC Ivanka, Pleteršnikova 18
6. ŽONTAR Vinko, Popovičeva 3

OBČINA LJUBLJANA-CENTER

1. BERNETIČ Stanislav, Resljeva 12
2. KOBAL Miloš, Puharjeva 3
3. LEMEŽ Viktorija, Galusova nabrežje 7
4. ROIC Ivo, Zupančičeva 8
5. ŠINKOVEC Adolf, Vošnjakova 10

OBČINA LJUBLJANA
MOSTE-POLJE

1. AZMAN Zoran, Vevče 2
2. BELCIJAN Štefaniya, Dolsko 22
3. GASPERŠIČ Anton, Litijska 186
4. GROBOLJSEK Vida, Polje 363
5. KRAŠEVEC Jože, Novo Polje, Cesta V/5
6. MATKO Štefan, Novo Polje X/14
7. MOŠKRIČ Jožefa, Cesta II. grupe odredov 49
8. PEČAVER Albina, Proletarska 7
9. PORENTA Marija, Slape 40
10. RODE Venčeslav, Koširjeva 11
11. ŠKRJANC Janez, Bizovik 61
12. ŠTURM Andrej, Ribniška 27
13. ZRIMSEK Janez, Bizovik 21

OBČINA LJUBLJANA-ŠIŠKA

1. BERČIČ Mara, Zg. Gameljne 49
2. JELAR Vera, Smlednik 3
3. JURIC Ludvik, Šmartno 35
4. KRAŠEVEC Alojz, Scopolijska 15
5. LUNDER Ivan, Žibertova 19
6. MILKOVIČ Štefan, Štrukljeva 4
7. PEZDIRC Božo, Ulica Manice Komanove 27
8. ROBAS Milan, Sp. Pirnice 21
9. ŠKOPOREC Gorazd, Podjunska 24
10. TRČEK Marija, Preska 9

OBČINA LJUBLJANA
VIČ-RUDNIK

1. BAJAT Danilo, Podpeč 74
2. BAŠA Jožefa, Sp. Rudnik c. V/12
3. CURHALEK Julij, Dolenjska c. 45/b
4. DRNOVŠEK Vid, Izanska 180
5. GLAVAN Marija, Zapotok 18
6. HRIBAR Anton, Kamnik pod Krimom 6
7. JANEŽIČ Hilda, Brdnikova 17
8. JANEŽIČ Jože, Škofljica 14
9. KOLAR Matevž, Mirje 15
10. KONCILJA Nuša, Lavrica 87
11. KOŠIR Marjanca, Črni vrh 23
12. KOZAK Vidojka, Ulica 27. aprila 61
13. KRVINA Franc, Brezje 43
14. PEČE Mara, Jamova 63
15. PURKART Dana, Turjak 14
16. REBOLJ Matija, Sarko 12
17. SAMSA Helena, Velike Lašče 32
18. SATLER Ivan, Sp. Rudnik IV/9
19. SETNIKAR Marija, Prevalj 30
20. STRGAR Amalija, Lavrica 89
21. SVETIČ Alojz, Škofljica 118
22. ŠUSTERŠIČ Vinko, Turjak 15
23. VOLK Fani, Pokljukarjeva 17
24. VOŠNJAK Sergej, Svetčeva 6
25. VRENJAK Leon, Vrhovci, cesta IX/6
26. ZALAR Ivan, Iška vas 66
27. ŽUZEK Peter, Dolenja vas 10

Komisija je upoštevala vse tiste upravičence NOV, ki so nujno potrebni posojila, za dograditev, adaptacijo in nakup stanovanj. Pripombe na objavljeno listo bo sprejemala komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV, do vključno 30. maja 1978. (Ljubljana, Komenskega 7)

Bilo je to pomladi 1941 – neposredno po kapitulaciji. Povodenj sovražne vojske se je kot hudournik razlila po miroljubni slovenski zemlji in tako kot mnogo drugih zavednih Slovencev, je tudi on sklenil, da se z vsemi močmi zoperstavi njihovi samopašnosti.

Na domači Dobrovi se je že prav kmalu povezal s prvimi aktivisti, drznimi fanti, ki jim je bilo zavedno in hrabro srce, in se začel skupaj z njimi pripravljati na oborožen odpor. Bilo je to, ko reka, ki so ji na silo odvzeli strugo, pa je začela po svoji naravni logiki tiho kopičiti sile, da si spet izbori lastno pot in uniči svoje sebične nasprotnike.

»Začeli smo z zbiranjem orožja,« se spominja Matija Pečenik tistih dni. »Mimo tega pa smo na skrivaj raznašali tudi Poročevalca, zbirali prostovoljne prispevke za OF, ki je bila prav takrat ustanovljena in pisali po zidovih raznorazne parole. Sprva so bile te akcije le na pol organizirane, neredko kar improvizirane, potem pa smo jih izvajali v sklopu SKOJ in drugih organiziranih formacij OF. Seveda smo bili pri tem ocenjevani tudi kot posamezniki, kajti prav uspešnost opravljenih akcij je bilo merilo posameznikovih sposobnosti in zanesljivosti.«

Med gorenjskimi partizani

V SKOJ je Matija Pečenik deloval vse do maja 1942. Medtem je nekajkrat zaprosil za vstop med partizane, a vedno brez uspeha. Narodnoosvobodilno gibanje ga je očitno bolj potrebovalo na terenu, pa tudi sicer s svojimi sedemnajstimi leti (rodil se je namreč 13. I. 1925) ni

Nevsakdanja partizanska pota Matije Pečenika-Jazbeca z Dobrove pri Ljubljani

Čez kalvarijo narodnoosvobodilne borbe

– Njegovo življenje je en sam mozaik. Pester, živobarven mozaik, v katerem so vtakane slikovite podobe junaštva, človečnosti, tovarištva in revolucionarne zavesti.

ravno najbolj vzpodbudno deloval za v prve borbene vrste. Toda 16. maja 1942 se mu je končno le nasmehnila sreča; dobil je vezo s partizani in dovoljenje, da se lahko priključi njihovim vrstam.

Tedaj je doma izpod poda potegnil dobro ohranjeno puško, ki jo je med drugim orožjem posebej hranil zase in jo mahnil v gozdove. Konec je bilo skrivnih, neredko s plašcem noči prikritih sestankov med vaškimi hišami in plazenja pod izdajalskimi belimi zidovi z barvo in čopičem in konec je bilo toplega domačega zapečka ter hrane; zdaj je spregovorilo orožje.

Na Babni gori se je pridružil skupini novopečenih partizanov-prostovoljcev za Gorenjsko ter se z njo podal proti temu delu naše ožje domovine. Toda meja, ki so jo nedaleč onstran Babne gore začrtali Nemci, je bila minirana in močno zastražena in morali so se vrniti nazaj na svoje zbirno mesto. Šele čez nekaj dni jim je uspelo po drugi vezi priti na Gorenjsko.

»Tu sem se najprej priključil Škofjeloški četi,« pripoveduje Matija Pečenik. »Vendar pa v tej nisem bil dolgo, kajti že po krajšem času so me pre-

mestili v drugo – Sevško četo. Tu sem postal mitraljezec. Toda že čez nekaj mesecev sem moral spet na pot – tokrat v Jelovško četo na severnem delu Gorenjske. V le-tej sem potem, hvalabogu, ostal vse do pomladi 1943.

Nenavadni dogodek pod Mežakljo

Prav tedaj – marca 1943, pa sem tudi doživel eno najbolj razburljivih doživetij v NOB.

Nekega zgodnjega marčnega dne je namreč skupina narodnega heroja Andreja Žvana-Borisa iz zasede napadla nemško kolono v kateri je bilo tudi

nekaj visokih nemških funkcionarjev in Nemci so v navalu jeze in besa obkolili vso Borisovo in našo skupino (ki se je prav takrat držala blizu Borisove) pod Mežakljo. Naša skupina (kakih dvajsetih mož), ki je sprevidela nevarnost položaja, je sklenila, da počaka na mrak in se pod njegovo zaščito skuša prebiti proti Pokljuki. S tem namenom je poslala naprej izvidnico štirih mož, ki naj bi pogledala, kje bi bilo najprimernejše mesto za preboj. V tej sem bil tudi jaz. Toda, ko je naša izvidnica prišla do ceste nedaleč spodaj, se je na lepem znašla pred nemško zasedo. Toča krogel se je vsula po nas kot dež ob hudi uri in vse naokrog je žvižgalo, tulilo in škropotalo, da so se lomile veje dreves in so se cefrali kosmi zemlje in kamenja. Na mestu sta obležala dva naša tovariša, sam pa sem se v zadnjem hipu pognal v obcestni jarek. Nemci, ne vedoč, da ležim v jarku, so ob glasnem viku in kriku odpravili mimo mene in čez mene proti Mežaklji, kjer se je zadrževala glavnina naše skupine. Naša skupina, ki je bila nedaleč zadaj, se je morala ob hudem boju umakniti, sam pa sem se s tovarišem Igor-

jem, ki je poleg mene edini preživel ognjeni krst naše izvidnice, tačas zavlekel v breg nad mesto, odkoder so Nemci tolkli po naši skupini. Toda na vsem lepem se znajdem pred Nemcem v esesovski uniformi. Bila je to temna negibna postava z bleščečo brzostrelko v rokah, obdana s prosojnim plaščem noči. Kakor prikazen z onega sveta, pa vendar zver, človeški izrodek iz dežele zanesenjakov, fanatikov, izkoreninjenec in prevzetnežev, pa tudi zatiranih, ljudi brez smeri in upov. Hkrati stazaropotali brzostrelka in (moj) puškomitraljez in prikazen je izginila, kot bi se vdrla v tla. Moje krogle so opravile svoje. Toda nepričakovano streljanje tu gori je primamilo ogenj Nemcev spodaj, in z Urošem sva se znašla v lepi kaši. Prav tisti hip pa se Urošu odpre porcija in se z glasnim hruščem in truščem zakotali navzdol proti Nemcem. »Aufpassen, grosse Handgranate!« so se iznenada na ves glas zadržali Nemci tam doli in, misleč, da se jim res kotlari naproti velika ročna granata, kot blisk plegli po tleh. Z Urošem sva izkoristila ta trenutek in se naglo umaknila na varno.«

Po tem nenavadnem toda za NOB nikakor ne izjemnem dogodku, se je Matija Pečenik (zdaj že nekaj časa s partizanskim imenom Jazbec) pridružil skupini dvaindvajsetih prostovoljcev za Koroško. Zopet je bil sredi hudih bojov, peklenškega plesa krogel in granat, ki ni poznal ne milosti in ne usmiljenja – zopet je bil sredi krvave igre s človeškimi življenji. Dva meseca je trajal ta pekel na Koroškem in na koncu so se le trije vrnili nazaj na Gorenjsko. Na Stolu je padel še tretji, tako da sta se na Gorenjsko dejansko vrnila le dva. Drugi preživel – Franc Poglajen-Uroš je potem ostal kar tu, sam Jazbec pa se je priključil Prešernovi brigadi in se v njenih vrstah tolkel naprej po raznih krajih Slovenije. Po napadu na Turjak so ga dodelili artilerijski enoti XIV. divizije, kjer je postal namestnik komandirja baterije. Vendar pa mu s tem še ni bilo dano, da bi sklenil krog svojih nenehnih premestitev. Ko je bil v napadu na Kočevje ranjen in se je še ne povsem zdrav javil komandantu 7. korpusa, ga je le-ta za nekaj časa zadržal za komandirja čete za zvezo. V tej je ostal vse do popolnega okrevanja, nakar se je prostovoljno javil v letalstvo. S prvo mladinsko skupino je krenil čez celotno Jugoslavijo proti Beli crkvi pri Vrhu, kjer je bil zbirni center. Od tu pa je odšel naravnost na štabni tečaj vojnega letalstva, kjer je ostal do konca vojne.

– S tem je bila partizanska pot Matije Pečenika-Jazbeca končno le sklenjena. Štiri leta neprestanih bojov, najprej s parolami in Poročevalcem, potem s puško je bilo tako mimo, bilo je le še travma, spomin, ki se mu je ohranil za vse žive dni.

Branko Vrhovec

Na Kobarškem so zanetili prvo iskro upora proti fašističnemu okupatorju znani aktivisti in organizatorji NOB Anton Sturm-Janez iz Livka, Ferdo Kravanja-Peter Skalar iz Čezsoče in drugi.

Prvo seme odborov OF je vrgel po Livških vaseh, na Svinem, v Idrskem, Kamnem, Ladrhah in drugje, Sturm Anton-Janez že v zgodnji pomladi 1942. Po aretaciji Sturma, 15. avgusta 1942, je njegovo delo še z pospešenim tempom nadaljeval Peter Skalar, ki je začel izpopolnjevati prve zarodke odborov OF in ustanavljati nove odbore po vaseh Kobarške, Breginjskega kota in drugje.

Prvi fantje na Kobarškem so odšli v gozdove k partizanom, posamezni že v decembru 1942, v večjih skupinah pa v začetku januarja in februarja, ter naslednje mesece 1943, ter se priključili prvi četici partizanov, ki je prišla na Kobarško in se utaborila v Stehah na pobočju Morizne nad Drežnico, že nekje proti koncu oktobra-novembra 1942. Ta prva četica se je začela hitro večati z dotokom novih, po večini mladih fantov iz Kobarške in drugih krajev Tolminske in Bovške, ki so se priključili partizanski vojski in se s tem rešili mobilizacije v italijansko vojsko. Ta četica je prerastla v Severno Primorski odred, ki je začel pripravljati in načrtovati za prve oborožene napade na fašističnega okupatorja na Kobarškem itd.

28. januarja 1943, je 6 članska skupina partizanov iz te prve partizanske enote na Kobarškem, ki so jo sestavljali, vodja skupine neki Boris menda nekje okrog Cerknice doma, Jože Manfreda-Metod iz Idrskega pri Kobaridu, Anton Konavec-Stjenka, doma iz Svina pri Kobaridu, Batjuška baje iz Brkinov, Branko, nekje iz širše okolice Mosta na Soci, Marold njim pa se je priključil še Slavko Konavec-Vanja doma tudi iz vasi Svino pri Kobaridu.

Imenovana skupina partizanov je že par dni poprej taborila v Knapičevem seniku na Petru, dobrih par sto metrov nad vasico Mlinsko pri Kobaridu, ter v seniku v Brezniku, ter iz gozdička na Petru, vse te dni opazovala kretanje sovražnika po cesti Kobarid-Tolmin, ter kretanje iz sovražnikovih vojašnic pred Kobaridom.

Ko je skupina partizanov v poznih večernih urah, 28. januarja 1943, opazila sovražnikovo patroljo, sestavljeno iz treh alpskih podoficirjev, ki je prišla iz dobrih 400 m

Uporni partizanski streli na Kobarškem

oddaljenih sovražnikovih vojašnic pred Kobaridom, kjer danes stojita tovarni igel TIK in Angora po cesti proti vasi Mlinsko in Idrsko, ter zavila nato v Mlinskem v gostilno. Skupina partizanov se je neopazno priplazila za vasico Mlinsko, ter na zapadni strani tik za vasjo za veliko skladovnico »Odomejzovega« gnoja, ter za kolonami razpadlega »Žagarjevega« kozolca tik ob cesti. Tam so se razmestili v zasedo, da bi pričakali patroljo podoficirjev, ko se bo zopet vračala po cesti nazaj proti Kobaridu.

Skupini partizanov ni bilo treba dolgo čakati v zasedi v snegu, ko so opazili sovražnikovo patroljo, ki se je brezskrbno vračala nazaj po cesti, v dobrih 300 metrov oddaljene vojaške kasarne pred Kobaridom kjer je mrgolelo sovražnih italijanskih alpincev.

Še zadnje navodilo vodja skupine partizanov, in že so odjeknili prvi uporni partizanski streli na sovražnika, ki so v tistem, poznem in mrzlem zimskem večeru 28. januarja

1943, odmevali med Matajurjem, Stolom, Morizno, Krnom in Kukom na Kobarškem in so oznanjali svobodoljubnemu ljudstvu na Kobarškem, da je nastopil dolgo pričakovani čas oboroženega boja proti fašističnim dolgoletnim zatiralcem, boj za nacionalno in socialno osvoboditev in priključitev Primorske k Jugoslaviji.

Pod temi prvimi upornimi partizanskimi streli, se je ranjen zgrudil sredi ceste eden od treh sovražnih podoficirjev, kateremu so partizani odvzeli orožje, v imenovanem seniku vzeli svojo opremo ter urno prebredli ledeno mrzlo Sočo in brez sledu izginili v temni noči. Medtem ko sta podoficirja, ki sta odnesla celo kožo, kot divja zbežala po cesti proti 300 m oddaljeni vojašnici ter kričala na pomoč.

Po teh prvih strelah na sovražnika je v vojašnici takoj završalo kot v osjem gnezdu. Takoj je bil dan alarm, zaropotali so motorji vojaških avtomobilov in močne patrolje sovražnika so se z veliko previdnostjo in strahom razporedile, in zasledovale »ribele« po vseh vaseh v okolici Kobarida, vendar vse zaman. Kajti partizani so opazovali ta sovražnikov cirkus po dolini že iz svojih postojank visoko nad Soško dolino.

★

V trajen spomin na te prve partizanske uporne strele na okupatorja na Kobarškem, je bil na zadnji konferenci ZZZ NOV Idrsko-Mlinsko v preteklem letu sprejet sklep, da se v bodočnosti na tem zgodovinskem kraju ob cesti za vasjo Mlinsko, postavi »spominski kamen« in da bo mladina vsako leto organizirala spominski smučarski tek, ali pohod po sledovih te partizanske skupine, ki je oddala prve strele na okupatorja v poznih večernih urah 28. januarja 1943.

Žal, da organizacija ZZZ NOV Idrsko in še živeči Slavko Konavec-Vanja, ne vedo točnih naslovov v članku navedenih, Borisa, Batjuška, Brankota in Marolda, ker so baje vsi padli med NOB, kot sta padla tudi Metod iz Idrskega in Stjenka iz Svina. Zato druge ki kaj več vedo o usodi štirih navedenih borcev naj sporoče njihove naslove in druge podatke na naslov – Odbor ZZZ NOV Idrsko pri Kobaridu 65222-Kobarid, za kar se odbor že vnaprej zahvaljuje!

IVAN KURINČIČ-HAJDUK

Igralnica Casino

Razpis nagradne križanke

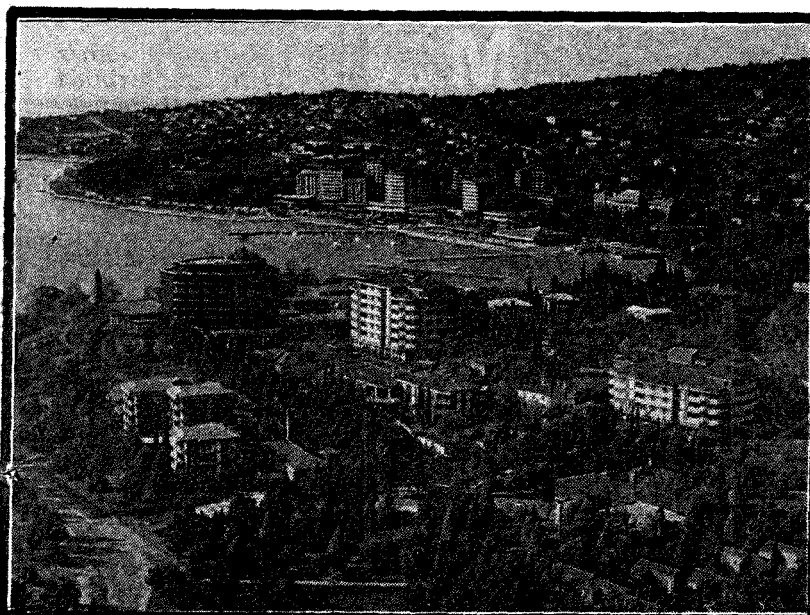
Turistično hotelsko podjetje Portorož – TOZD IGRALNICA CASINO namenja reševalcem nagradnih križank to križanko v rešitev.

Ker je kljub muhastemu vremenu Portorož že ves v pomladnem cvetju in vrvežu, mnogi hite na ta košček slovenske obale iskajoč zdravja in razvedrila. Drugega v Portorožu ne manjka, zato – nasvidenje na slovenski obali koncem tedna.

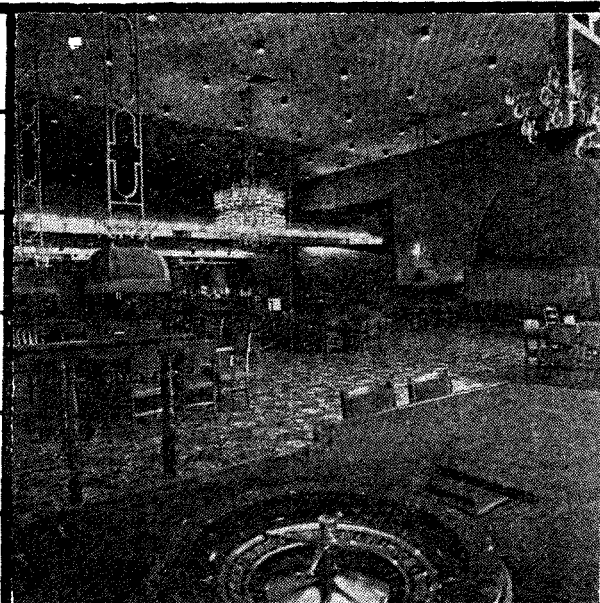
Prosimo, da nam rešitve te križanke pošljete do 5. junija 1978 na naslov: TV-15, uprava p.p. 598, 61001 Ljubljana z označbo »križanka 164«.

Dve keramični vazi iz poslovalnice Založbe BOREC v Ljubljani, na Titovi cesti 17. bosta prejela izžrebancu, ki bosta hkrati križanko pravilno rešila. Lep pozdrav

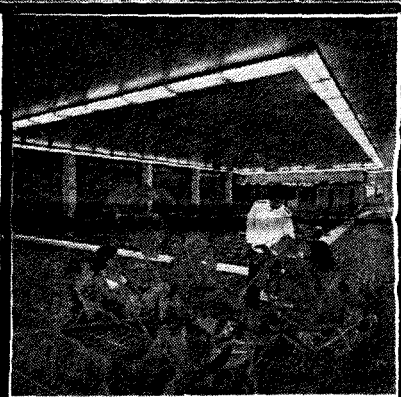
Uredništvo in uprava

SESTAVIL: KOPRIVSEK	STRAN	KRAJ PRI ŽIREH	VRSTA JABOLK	VRSTA VIŠNJE	MAŠKOVA
BOJAZEN					
NERVOZA PRED NASTOPOM					
FR. ZGODO- VINAR					
TV-15	MA BIREK				
	ODPIRAČ KLJUČAVNICE				
ŽENSKA FRIZURA					AMORET
STAN IN					

RISAL: JAK	PRSKANJE	PAVONE	MENIČNO JAMSTVO	REKA V SREDNJI AZIJI	STARO PIVO	PREBIVALEC POLJAN									NAUK O TOPLOTI
MESTO V TOSCANI						RUSKO M.IME					RIŽEVO ŽGANJE				
TEKMEC						OTOČJE KIU				STARA LJUBLJANA	BICIKLIST	ŽUŽELKA			
						AKUT									
FILMSKA ZVEZDA					MAIHEN OTOK							LAHKA TKANINA			
					KEREMPUH										
MORSKA NIMFA								VZKLIK	MOSTAR			1	NAŠ BOJ		
									PROT						

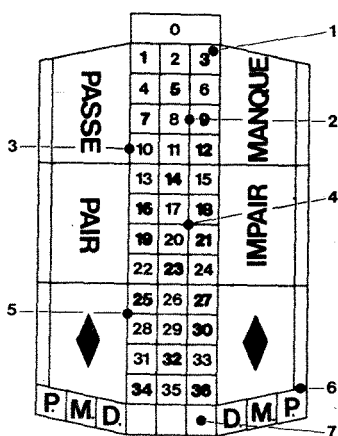
A black and white photograph of the Metropolis cinema building in Ljubljana. The building is a multi-story structure with a prominent marquee displaying the word 'METROPOL'. The architecture features rounded, Art Deco-inspired elements. In the foreground, several vintage cars are parked along the street, and a few figures can be seen walking. The overall scene captures the urban environment of the cinema's location.

**NAGRADNI KUPON ŠTEV.
164**

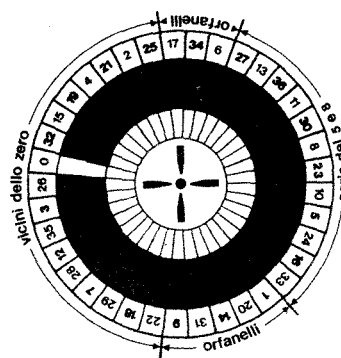
Ime in priimek _____

Točen naslov stanovanja

Pošta _____

MUSLIMAN, VERSKA KNJIGA					TEKOČINA V SRCU			
ANTON PETRIČ			TANTAL BOGASTVO GOZDOV					
HRVAŠKI IGRALEČ								
PISMENO POTRDILO								
TV-15	NIELSEN							

POROČAMO POROČAMO POROČAMO

Na javki v Dolenji vasi

Pionirji-kurirji iz krške občine so kurirčkovo torbico predali artiškim pionirjem na javki v Dolenji vasi, kjer stoji spominska plošča osmim borcem, padlim za svobodo.

Ob sprejemu kurirčkove torbice, v kateri so tudi pozdravi in tople želje za tovariša Tita

Ob tej priložnosti so nosilce kurirčkove torbice pozdravili predsednik ZB NOV Dolenja vas Ivan Špiler, predsednica društva prijateljev mladine Jožica Vogrinec in predstavniki brežiške občine. Zaželeli so jim »srečno« z željo, da bi kurirčkova pošta s pozdravi in z dobrimi željami tovarišu Titu za petinosemdeseti rojstni dan srečno prispela na cilj.

Teks: STANKA RADIČ
Foto: MARJAN ZUPANČIČ
Osnovna šola »Jurij Dalmatin«, Krško

Podelitev domicila na Veseli gori

V nedeljo, 31. aprila, je bila na Veseli gori proslava prvega maja in krajevnega praznika krajevnih skupnosti Sentrupert; podelili so tudi domicil Zapadno-dolenjskemu odredu.

Najprej so zapeli združeni pevskizbori himno, nato pa so podelili priznanje krajevni skupnosti Sentrupert. Pionirji in mladinci naše šole smo dobili to priznanje za sodelovanje s krajevno skupnostjo. Igrala je godba na pihala. Nastopili smo člani dramskega krožka. Podelili so še srebrne znake sindikata. Predsednik krajevnih skupnosti Sentrupert je povedal, kako je Sentrupert v nekaj letih napredoval. Nato je predsednik občine izročil domicil predstavniku Zapadno-dolenjskega odreda, spregovoril pa je prvi odredov komisar.

Ko je bilo prireditve konec, sem se pogovarjala z dvema nekdanjima borcev Gubčeve brigade: z Radom Brezovarjem in Marjanom Kočevarjem, ki je 6. decembra 1942 odšel iz Zapadno-dolenjskega odreda v Gubčevo brigado. Zelo sem bila vesela, ker sta mi dala v spomin znački Zapadno-dolenjskega odreda in Cankarjeve brigade.

DAMJANA ZUPAN
Osnovna šola Sentrupert Sentrupert

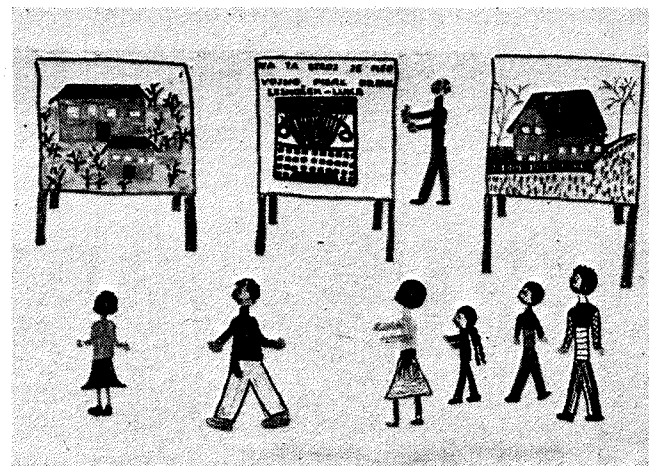
POROČAMO POROČAMO POROČAMO

V muzeju revolucije

Čas je ob gledanju zanimivih in pretresljivih dokumentov iz vojnih dni kar prehitro minil

Bilo je 20. aprila 1978, ko sva z atijem hodila po celjskih ulicah. Namenila sva se k zobozdravniku, pa sva ga morala čakati do 13. ure, ko je začel delati.

Videl sem veliko zanimivih stvari! Na eni izmed hiš je pisalo: Muzej revolucije. »Pojdiva ga pogledat,« sem rekel atiju in tako sva si ga ogledala. Videl sem ustaško uniformo in nože. Iz lesa je bila narejena hiša, v kateri je bil partizanski kongres. Na fotografiji sem videl, kako zažigajo ljudi v krematoriju. Videl sem tudi zaporniško obleko s številko. Ali veste, da imajo v muzeju nosila, na katerih so nosili ranjene partizane? Videl sem tudi zeleno kapo nemškega oficirja. In okove, s katerimi so bili priklenjeni ujetniki. Najbolj mi je bilo hudo ob pogledu na drevo, na katerega so obešali talce v Frankolovem... Imajo tudi bodečo žico, v kateri je bil električni tok in s katero so bila ograjena taborišča. Pisalni stroj, ki ga je med vojno uporabljal Franc Leskošek-Luka, je tudi med razstavljenimi predmeti. Posebno mi je ugajal gumijast čoln, v katerem so prevažali partizane čez Savo.

»Hodim v tretji razred osnovne šole,« je pod risbico zapisal Riko iz Bistrice ob Sotli

Čas je ob gledanju zanimivih in pretresljivih dokumentov iz vojnih dni kar prehitro minil.

RIKO KUNST
Osnovna šola Bistrica ob Sotli, Bistrica ob Sotli

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

»Kurirčkova pošta 1978« je sklenila svojo pot! V uredniškem predalu je žal ostalo še mnogo spisov, ki zaradi pomanjkanja prostora niso bili objavljeni. Enega izmed slednjih so napisali mladi kurirji iz mariborske osnovne šole z imenom Borisa Kidriča, katerih prispevkov se, čeprav niti niso tako pogostni, vedno zelo razveselim. Napisali sta ga Sabina Štivan in Martina Horvat, priložena pesmica pa je stekla izpod peresa Darje Knehtl, prav tako članice krožka mladih kurirjev.

Dosti lepega ste napisali, a vendar sem iz treh na gostopisanih listov papirja izbrala eno misel. Tisto, da so »skrivna pota nekdanjih partizanskih kurirjev danes pota vseh mladih« in da vas, ko v svobodni domovini hitite s kurirčkovo torbico od zaselka do zaselka, od spomenika do spomenika, »navdaja hvaležnost do vseh, ki so se borili za svobodo, zanje žrtvovali tudi življenja«.

Morda bi, draga Sabina, Martina in Darja, vendar le poskusile zapisati pogovor z nekdanjim pohorskim kurirjem Dragom Miklavcem... Na mladinski strani TV-15 njegovega imena in njegovih spominov doslej še nismo objavili.

Priznanje za zgledno sodelovanje s krajevno skupnostjo, ki ga je prejela Osnovna šola Sentrupert, ni kar tako! Dobro vemo, da v vsakem kraju ni enako čutiti mladostnega utripa in vprašanje, kako tej stvari strežete v Sentrupertu, je hkrati prošnja za pogovor, ki naj bi ga zapisali v daljšem sestavku. Se boš tega lotila kar ti, Damjana Zupan?

Se pesmica o kurirčku, prav tako v počastitev »Kurirčkove pošte 1978«, ki sta jo zapisala Alan Aščerič in Valter Purger iz Osnovne šole »Elvire Vatovec« iz Prad pri Kopru in ki nam jo je poslala mentorica Jožica Fink:

Mlad kurirček po gozdu hiti,
skriva se, teče in beži.
Čepico na glavi nosi,
obe nogi pa sta utrujeni in bosi.

Zanegovim hrbtnom
nekdo zakriči: »Stoj!«
Kurirček v tek skoči,
kar naenkrat pa puška poči.

»Kaj te? Ojoj!«
Kurirček teče, teče,
rana ga boli in peče,
austavisene,
saj za važno pošto gre.

O toplih željah tovarišu Titu za rojstni dan,
ki so jih pionirji-kurirji na svoji dolgi poti še posebno skrbno čuvali, pa več v prihodnji, praznični številki.

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Uredili smo okolico šole

Naša dolžnost je, da razvijamo tradicije mladinskih delovnih brigad

Tudi na osnovni šoli Veljka Vlahovića v Črešnjemcu smo se mladinci in pionirji dogovorili, da bomo prav na dan prvega aprila, ko praznujemo dan mladinskih delovnih brigad, organizirali delovno akcijo. K sodelovanju smo povabili tudi mladince iz kraja in starejše brigadirje. Naš cilj pa je bil urediti okolico šole.

Pred šolo smo se zbrali ob osmi uri. Komandant brigade, učenec osmega razreda Boris Kovačič, je sklical zbor brigadirjev.

Brigada je bila razdeljena na štiri delovne čete. Vsaka delovna četa je imela svojo delovno nalogo. Po pozdravu smo odšli vsak na svoje delovišče.

Bil sem komandir tretje čete. Svoje delovišče smo imeli za šolo na velikem kupu zemlje. Nakladali smo jo na traktor. Potili smo se tako, da nam je znoj kar v curkih tekel po telesu, saj je sonce neusmiljeno pripekalo. Kljub temu smo bili veseli in razigrani. Vse brigadirje,

ki so delali z menoj, lahko pohvalim. Bili so pridni in delavni. Čeprav je bilo delo naporno, smo vztrajali. Vemo, da delamo zase in da tega dela ne bo nihče opravil namesto nas. Več bomo naredili, več bomo imeli in večje bo naše zadovoljstvo.

Veste: na vsako delo, ki ga opravimo sami, smo ponosni.

Trdo smo delali ves dopoldan, po delu pa smo se zbrali ob tabornem ognju. Da bi bil zaključek delov-

ne akcije čim slovesnejši, smo ob tabornem ognju izvedli krajši kulturni program. Zaplesali smo kolo, starejši brigadirji – veterani pa so obujali spomine na zvezne in republiške mladinske delovne akcije; ki so se jih udeležili.

Ko smo se tako pogovarjali, je pogovor nanesel tudi na vprašanje, kakšne vtise imamo s te delovne akcije. Vsi so bili mnenja, da bi bilo potrebno organizirati še več takšnih akcij.

In kaj o njih mislim jaz? Danes so delovne akcije že tradicija. Vsi vemo, kako dragocene so – ne le zato, ker gradimo, marveč tudi zato, ker so – posebno zvezne delovne akcije – šola bratstva in enotnosti, te največje pridobitve narodnoosvobodilnega boja. V delovnih brigadah vladata red in sloga. Vsak dela po svojih močeh in se trudi, da bi naredil čim več. Vsi, ki delamo, se domov vrnemo z novimi spoznanji, ki imajo trajno

vrednost. Mislim, da je to tudi edinstvena šola delovnih navad, ki pride človeku prav vse življenje.

Ob delu se vzgajamo, ob delu smo srečni, mar ne?

S tem skromnim zmišljanjem in z brigadirskim »hura« končujem tudi svoj sestavek.

SREČKO RAJH
Osnovna šola Veljko Vlahović, Črešnjevec

Zelo radi govorimo o napakah

Vladimir Šenk-Gaber

»...Pred dobro uro so mi izdrli zob.« Klobuk je položil na mizo. Pogled je obesil na s časnikom oblepljene stene. »Približno tako navado je imel v glavnem štabu Kidrič,« je rekel mimogrede. Potem se je ozrl čez cesto naploščad. Morda je za hip premeril zasedene mize, morda je spoznal znanca s kozarcem pred seboj; bežno se je nasmehnil neizgovorjeni misli.

»Ljudje smo potrebni sonca,« sem prekinil tišino. Ni me slišal. Iz žepa je potegnil časnik in ga položil na mizo. »Veliko berete?« »Ogromno. Knjige, časnike in med njimi najraje 'Politiko'. Nanjo sem se navadil v Beogradu. Tja sem odšel leta 1947; v času, ko se je priključevala Primorska k Jugoslaviji. Bil sem tudi član razmejitvene komisije. V Beogradu sem ostal do leta 1963, ko sem se tudi upokojil.« »Kot namestnik generalnega direktorja PTT?«

»Da. Pravzaprav sem bil vse življenje 'poštar'. Oče je bil vratar v ljubljanskem Narodnem muzeju, jaz pa sem želel postati zdravnik. Še danes mi je žal, da želje nisem mogel uresničiti. Študiral sem na trgovski akademiji, na ekonomski fakulteti, končal pa sem višjo PTT šolo v Beogradu. Takoj po vojni sem bil direktor PTT Slovenije.« Toda... rekla sva, da bova govorila o...!

Okupirana Ljubljana v letu 1941. Osvobodilna fronta iz dneva v dan uspešneje razpleta svoje niti. Pošta? Lahko bi bila zelo pomemben izvor informacij. Seveda se je tega zavedal tudi sovražnik. Varovalo jo je šestdeset italijanskih vojakov vezistov in vod fašistov. Gabru, prekaljenemu aktivistu, je bilo naročeno, da organizira med poštarji sodelovanje z Osvobodilno fronto. V poštnem posloju, kjer je bil zaposlen, v delavnicah in na postajni pošti, se je lotil s tovariši akcije. Organizirane so bile trojke in narodna zaščita. Gaber je bil odgovoren za obveščevalno službo in vojaško zaščito. Poslej so večino pisem sumljivih ljudi in tistih, ki so naslovili pisanje na italijansko komando ali visokega komisarja, če je bilo le mogoče, aktivisti OF prestregli in izročili varnostno obveščevalni službi. Organizirana je

bila tudi prisluškovalna služba, čeprav so Italijani pripeljali na ljubljansko pošto svoje telefonistke. In ni bilo redko, da je VOS izvedela za še tako zaupne pogovore najvišjih predstavnikov okupacijske oblasti v Ljubljani. Veliko število izdajalcev je bilo odkritih prav s pomočjo aktivnosti naše obveščevalne službe na pošti.

»...Leta 1942 smo dobili od komande narodne zaščite nalogo, da moramo imeti na glavni pošti v Ljubljani svojo oborožitev. V ta namen smo dobili mitraljez (zbrojevko) z 800 naboji in deset bomb. Seveda smo morali to orožje prethotapiti mimo vse tiste poostrene italijanske zaščite v glavno pošto. V posebno izpeljani akciji smo ga prinesli na podstrešje in ga zazidali. Ne navsezadnje bi nam lahko krepko služil ob osvobajanju mesta, če bi prišlo do pouličnih bojov s sovražnikom.

...Nekoč so ljubljanski aktivisti, ne da bi mi na pošti za to vedeli, na to stavbo obesili slovensko zastavo. Seveda so Italijani kasneje najprej planili po zaposlenih na glavni pošti. Mi, seveda, te akcije ne bi dovolili. Tako pomembnega objekta, kot je bila pošta, ni kazalo izpostavljati in dajati sovražniku povoda za preiskavo. Te so se fašisti tudi lotili. Pozapri so praktično vso našo zaščito. Dvanajst naših ljudi je odšlo v šempetrsko vojašnico. Na srečo nihče med njimi ničesar ni izdal. Naša mreža se tako ni pretrgala. Po treh tednih so tovariše izpustili in spet so prišli na stara delovna mesta. Okupatorski režim je več kot samo slutil našo odporiško aktivnost. V ustanovi se je zaposlovalo vse več belogardistov, naša skupina aktivistov pa je bila vse bolj kompromitirana. V začetku septembra 1943 sem odšel s skupino dvanajstih tovarišev med partizane na Krim. S poštnim avtomobilom smo se odpeljali in z radijsko postajo paz nekaj orožja. Ti poštni avtomobili in naše poštnice, so nam sploh imenitno služili pri naših akcijah. Tako smo lahko z našimi avtomobili prevajali material za partizane do železniške postaje, kjer so jih prevzemali železničarske trojke...!

Golo pri Ljubljani. Gaber je bil pri formiranju Ljubljanske brigade. Do leta 1944 je bil politični komisar bataljona. Komisar je bil tudi v Levstikovi brigadi in v podoficirski korpusni šoli, od koder so ga poslali v Glavni štab. Osvoboditev je dočkal v Trstu kot adjutant generala Kvedra. V glavnem štabu je bil referent za motorizacijo in kasneje načelnik organizacijskega oddelka.

★

Z metri ni mogoče označiti vseh poti in ne s priznanji prenekaterih dejanj. Človek je ponosen nanje pa tudi vprašujoče negotov. Za vsakim priznanjem stoji nova obveznost in spoznanje, da bi bilo lahko delo še bolj opravljeno. Gaber si ni nikoli grenil življenja s pesimizmom, čeprav se je znal in se še zna razjeziti. »Glej,« pravi, »mi smo v 33 letih naredili, kljub vsem napakam, eksplozivnem napredu. Jezi me, ker zelo radi in veliko govorimo o napakah, ne pa o naših dosežkih in zmagah na gospodarskem in političnem področju. V tem času smo naredili kot nekateri v stoletju in več!

Medsebojni človeški odnosi? Da, s standardom raste včasih tudi človeška sebičnost. Ampak v naši skupnosti sta tovarištvo in solidarnost še vedno na trdnih nogah. Kadar sta nam postavljena kot izpit, ga opravimo kot smo ga opravili v najtežjih dneh narodove zgodovine. V mislih imam elementarne nesreče in našo pripravljenost, da prizadetim v teh nesrečah pomagamo. Poglejte Skopje ali pa naše Posočje! Seveda moramo krepiti naše medčloveške odnose, jih plemeniti v vsakdanjih dejanjih.

Izkušnje iz NOB? O tem se pišejo knjige, na teh osnovah smo zgradili našo srečno domovino in ob tem vprašanju povdarjam: bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti sta naša največja moč in svetinja. Mi, borci pa bi morali še mnogo bolj sodelovati z mladino...!

Časnik je vtaknil v žep in se nasmehnil, ko je pokazal na otekle dlesni. »Sem ti povedal, da imam 73 let?«

Silvo Teršek

Potrditev demokratizacije

Jovan Trivić, delegat iz Novega Sada na 16. volilni konferenci ZKV:

»Čeprav je število pritožb v zadnjih dveh letih v porastu, mislimo, da to ni rezultat poslabšanega položaja, marveč vse večje demokratizacije odnosov, dviga zavesti o pravicah in obveznostih ter ugodnejše skupne družbenopolitične klime, v kateri se mnogo odprteje govori o raznih nepravilnostih in negativnih pojavih.

Naš delovni človek in državljani vse več in na ta način, osvobojeni strahu od posledic, odgovarja na razne slabosti. Hkrati vse večje število pritožb kaže na širše družbene probleme, deviantne pojave in nepravilnosti z zahtevo, da se onemogoči posameznike, ki na razne načine zlorablajo in pridobivajo precejšnja materialna sredstva.

DNEVNIK (Novi Sad) - 10. maja 1978

Kadar javnost utrujemo

Branko Mikulić, v pred kratkim objavljeni knjigi »Razprave«, med drugim, piše:

»V seznanjanju javnosti (prek tiska, radia...) z našimi odhodi v občine in organizacije združenega dela je dosti neokus. Beleži in objavlja se vse, tudi prisotnost na sestankih, proslavah. Pa, na primer, imena ljudi, prisotnih na proslavah, zavzemajo več prostora kot vsebina in značaj proslave, sestanka. Nemalo je tudi vesti, ki zadovoljuje malomeščanske okuse. O najodgovornejših funkcionarjev v republiki se piše skoraj vse: kje smo bili, kaj smo obiskali, čemu smo prisostvovali, itd. Tako se ustvarja vtis, da je družbeno pomembno in vredno samo delo tistih, ki so na najbolj odgovornih položajih, a da je manj pomembno delo vseh drugih – ne glede na njihov družbeni ugled, njihovo preteklost, sedanjo aktivnost in drugo. To, z drugimi negativnimi posledicami, ki spremljajo takšno obveščanje javnosti, ovira uveljavljanje mlajših kadrov. Ker nimamo zgrajenih ustaljenih vodil, po katerih naj bi objavljali to, kar je najboljše in najbolj vredno, ljudi ne spodbujamo k ustvarjalnemu delu, javnost pa se »utrjuje« in izgublja zanimanje za poslušanje in branje besed, ki jih govori manjše število tovarišev...

POLITIKA - 9. maj 1978

Načrtovani komunisti

Potem ko je opozorila na pojav načrtovanja tistih, ki bodo sprejeti v zvezo komunistov, »Mladinske novice« navajajo primer z volilne seje občinske konference zveze komunistov (ne pove – katere), na kateri je bilo rečeno, da za leto 1979 načrtujejo sprejem tisoč novih komunistov, kot tudi podobni primer iz ene izmed vojvodinskih delovnih organizacij, katere sekretar partijske organizacije je v prazničnem radijskem sporedu izjavil, da v njegovi organizaciji načrtujejo do konca leta sprejem še dvajsetih novih članov. »Dobro je,« komentira list, »da je zveza komunistov čim številnejša, močnejša in akcijsko pripravljena in absurdno bi bilo zameriti, če bi imela ena izmed občinskih organizacij tisoč članov več. Pa vendar: vprašanje je, če je mogoče število bodočih komunistov načrtovati.«

NIN - 30. april 1978

Varnost – skrb vseh naših občanov

Janez Zemljatir, republiški sekretar za notranje zadeve:

»Letošnji dan varnosti - 13. maj - je bolj kot katerikoli doslej, praznik ne le delavcev varnostnih služb, marveč vseh naših delovnih ljudi in občanov... Ponovno se uveljavljajo mnoge prvine, značilne za delovanje samozastite in narodne zaščite med narodnoosvobodilnim bojem! Skrb za varnost podružbljamo in funkcije naše socialistične družbe postopoma prevzemajo delovni ljudje in občani. Varnost in zaščita nista izključno zadevi specializiranih državnih organov, temveč postajajo sestavni del neposredne politične in samoupravne aktivnosti širokega kroga občanov, njihovega interesa za varnost naše ustavne ureditve, splošno varnost in zaščito pred vsemi oblikami zlorab in kršitev. Družbena samozastita tako čedalje bolj postaja nepogrešljiv dejavnik pri krepitvi in razvijanju samoupravnih odnosov ter krepitvi našega političnega sistema socialistične samoupravne demokracije.

DELO - 13. maja 1978

Jugoslavija v Repčah

Razstavo v galeriji likovnih samorastnikov v Trebnjem je malo prej odprla Milka Žicina, pisateljica iz Beograda. Potem ko je predstavila svoja slavon-ska rojaka, slikarja Tomislava Petranovića-Rvata iz Nove Gradiške in kiparja Miroslava Županića iz Okučanov, nas je takoj ogrela z mirnim, a tako enkratno izvirnim pripovedovanjem o časih med vojno in takoj po njej. Obuja spomine srebrnolase pisateljice in nas v nekaj minutah popelje skozi bogato življenje, potlej pa preprosto in enostavno pove:

»Dopolne sva šla z možem na sprehod v trebanjsko okolico. Pridevav Repče, kjer naju ustavi ženica in pobara, kam greva.

»Tako, malce naokrog, ko je tako lepo tu pri vas.«

»Ja, potem pa pojdita na vrh hriba, tam je šele razgled! Od kod sta pravzaprav?«

»Iz Beograda,« povem. Ona pa vsa iz sebe: »Tako, iz Beograda? Jaz sem tu doma. Joj, kako lep šal imate! Pa istih let dva, mar ne?«

Izkaže se, da ima babica štiriinšestdeset let, jaz dve več, in klepetamo ter se menimo kot stari, dobri znanci. Čas beži in kar naenkrat se babica spomni, da mora h hčerki, s fiziolo. Lepo se poslovim in gremo vsake sebi.

In Milka Žicina konča otvoritveni govor na razstavi svojih dveh Slavoncev: »Vidite, dragi moji, zato smo močni, ker smo enotni. Zato smo nepremagljivi. Še bolje se moramo poznati med seboj. Tudi kultura nas zbližuje, pa Trebnje in drugi naši kraji, morda celo bolj kot se tega včasih zavedamo.«

Tako v Trebnjem ni še nikoli nihče odprl razstave.

Milka Žicina. Aktivista partije v najplemenitejšem pomenu besede. Borka, umetnica, toda tako skromna, preprosta in vsa naša, da so jo ljudje vzljubili v tistem trenutku, ko so jo prvič videli in slišali.

KOMUNIST - 15. maja 1978